

TERCER CONGRÉS
CATALANISTA
2008-2009

ÀMBIT DE POLÍTICA

BALANÇ DE 30 ANYS D'AUTONOMIA

1.1. Autonomia en el règim constitucional espanyol: l'Estatut de la Sentència del Tribunal Constitucional

LA VIA MORTA DE L'AUTONOMIA

Autor: Hèctor López Bofill

Doctor en Dret i professor a la Universitat Pompeu Fabra

Després de trenta anys d'establiment d'un règim d'autonomia com a marc d'organització política per a Catalunya el balanç és extraordinàriament pobre en termes d'autogovern, de capacitat de decisió, de recursos financers i de reconeixement nacional.

Els primers passos en el desenvolupament de l'Estat autonòmic dissenyat per la Constitució espanyola de 1978 ja van revelar un vici originari: el procés autonòmic, en un principi concebut per satisfer les aspiracions nacionals dels Països Catalans, Euskal Herria i, en menor mesura, Galícia, es va generalitzar en el conjunt del territori de l'Estat provocant, d'una banda, l'anivellament a la baixa de les capacitats d'autogovern entre les 17 Comunitats Autònomes finalment constituïdes i, de l'altra, la fragmentació de les nacions històriques (els Països Catalans dividits en tres Comunitats Autònomes) amb la intenció d'anul·lar la diversitat nacional que caracteritzava la realitat social peninsular.

AUTOGOVERN I COMPETÈNCIES

En el capítol de la capacitat de decisió sobre determinades matèries el fet que es pot constatar és que Catalunya mai no ha posseït una capacitat d'autogovern sobre àmbits de realitat complets.

La idea que Catalunya té "competència exclusiva" en les matèries que es fixen en l'Estatut (primer a l'Estatut de 1979 i en l'actualitat en l'Estatut de 2006) queda desvirtuada per la constant invasió de l'Estat que acaba homogeneïtzant les regulacions. Les escaletes, doncs, per realitzar polítiques pròpies i diferenciades de la resta de l'Estat han estat molt minses. En aquesta tasca d'aplanament competencial l'Estat ha fet servir

diverses tècniques: 1) emparar-se en els anomenats títols horitzontals, pels quals assumia competències en àmbits transversals de la realitat que, en principi, pertocaven a les Comunitats Autònomes (tot exhibint, per exemple, les competències en matèria de la regulació de les condicions bàsiques per a l'exercici dels drets, 149.1.1. de la Constitució, o bé bases i coordinació de l'economia, 149.1.13 CE) 2) invocar un concepte molt ampli de legislació bàsica per fixar, més enllà del mínim comú normatiu homogeni pel conjunt del territori de l'Estat, veritables regulacions de detall que reduïen la capacitat d'autogovern a una dimensió irrisòria.

Un dels objectius polítics i jurídics de l'Estatut de 2006, consistia en frenar aquestes pràctiques estatals definint els conceptes de competència i detallant els àmbits competencials però, deixant de banda que la mateixa norma estatutària fou impugnada en aquests punts davant del Tribunal Constitucional espanyol, cal remarcar que durant els tres anys de vigència de la norma institucional bàsica l'Estat s'ha continuat comportant amb la ignorància de les competències reconegudes a Catalunya com ho feia amb l'Estatut de 1979. Un exemple clar en aquest sentit el vam copsar en l'anomenada llei de dependència, que envaïa plenament competències exclusives de la Generalitat en matèria d'acció social per bé que l'Estat va invocar el títol general de "condicions bàsiques per a l'exercici dels drets".

En ocasions, les pràctiques d'absorció competencial per part de l'Estat van estar avalades pel Tribunal Constitucional, però fins i tot, en casos en què el Tribunal Constitucional va censurar l'Estat per entendre que havia vulnerat competències de la Generalitat, el govern central ha desconegut els mandats de la jurisprudència constitucional: un cas molt flagrant es produí en matèria de beques no universitàries que, encara avui, després de vuit anys d'ençà de la primera sentència del Tribunal Constitucional contrària a l'Estat, aquest encara continua dictant decrets que infringeixen la competència catalana.

En definitiva, pel que fa al poder d'autogovern podem dir que les competències reconegudes han estat escasses, que quan han estat assumides han estat molt difícils de traspasar (amb l'Estatut del 2006 en vigor encara hi havia més de 20 competències a traspasar de l'Estatut de 1979) i quan han estat traspassades l'Estat les ha laminades invocant títols horitzontals o dictant legislació bàsica. En aquests casos el Tribunal Constitucional de vegades ha donat la raó a la Generalitat, però fins i tot així l'Estat s'ha continuat comportant com si l'autogovern català no hagués existit.

AUTOGOVERN I RECONeixEMENT NACIONAL

Si en termes competencials l'autonomia ha estat magre en termes de reconeixement nacional ha produït uns resultats gairebé nuls que, en l'actualitat, també poden ser eliminats amb la sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut de 2006 tal com ja va avançar la sentència del mateix tribunal sobre la consulta popular plantejada pel govern basc (STC 103/2008, d'11 de setembre).

Com indica el professor F.Requejo, la suposada descentralització operada a l'Estat Espanyol a partir de la Constitució de 1978 (molt exigua, com hem vist) en cap cas no ha significat un avenç en el reconeixement de la plurinacionalitat. Més aviat al contrari: l'Estat espanyol ha fet servir l'estructura constitucional per negar les realitats plurinacionals. La confirmació d'aquest gir es consolida en aquests moments davant de la jurisprudència constitucional quan, en aplicació de l'article 2 de la Constitució Espanyola, es nega que pugui haver realitats de base popular diferents a la del "poble espanyol constituït en Nació espanyola".

Dins de l'autonomia, Catalunya no ha trobat un reconeixement ple de la seva realitat lingüística i cultural, una realitat que alteraria el concepte uniformitzador derivat d'una interpretació de la Constitució espanyola. El català ha de compartir l'oficialitat amb el castellà en el territori en el que és llengua pròpia, té un reconeixement fragmentat en el conjunt dels Països Catalans, es troba en condicions d'inferioritat davant del castellà en gran part dels àmbits socials i de comunicació i no té cap mena de reconeixement en el conjunt de l'Estat (cosa que confirma la profunda resistència d'aquest a recórrer el camí cap a la plurinacionalitat). Tot això sense comptar amb l'hostilitat espanyola davant de diversos fenòmens socials, com l'aspiració a normalitzar les seleccions nacionals i a promoure la seva participació en competicions internacionals. El repudi espanyol a la idea que Catalunya constitueix una "nació" i d'això se'n poden derivar atributs de sobirania s'intensificarà en els propers temps.

AUTOGOVERN I FINANÇAMENT

Sens perjudici dels escrits dedicats a l'evolució del sistema de finançament, des d'aquí recordar que l'autonomisme també a comportat l'escanyament dels recursos econòmics amb els quals podria comptar el sector públic català. De fet, el dèficit en matèria de finançament és la primera de les causes que expliquen la precarietat de l'autogovern, ja

que si no es té capacitat d'extracció impositiva sobre els recursos que genera una societat no es té capacitat de decisió.

Com és prou sabut, el resultat final de trenta anys d'autogovern és un dèficit fiscal, reconegut per l'Estat per l'any 2005, de 15 mil milions d'euros, i en realitat de més de 20 mil milions d'euros anuals, i incompliments sistemàtics en els principis d'inversió pública (sigui per no consignació o sigui per no execució) que es trobaven establerts a l'Estatut de 2006.

En general, com recorden Ramon Tremosa i Elisenda Paluzie, el gran obstacle del sistema de finançament de les comunitats autònomes de règim comú (com Catalunya) és que la descentralització de la despesa no ha estat compensada per una descentralització en la recaptació, de manera que el sistema es continua organitzant al voltant d'un Estat que és el principal agent de l'extracció impositiva i de la seva gestió i, un cop els recursos es troben en possessió de l'Estat es produeixen transferències a les Comunitats Autònomes molt per sota del que correspondria al seu esforç fiscal i a les seves necessitats de despesa. Així, si Catalunya és la tercera Comunitat Autònoma en renda per càpita abans de la intervenció de l'Estat en la seva acció impositiva després de la recaptació i de les transferències passa a ser la novena Comunitat Autònoma en renda per càpita, per darrera de Melilla.

CONCLUSIÓ

Davant d'aquesta situació crítica en tots els ordres (competencial, financer, simbòlic) l'any 2003 la classe política catalana es va llençar a una reforma estructural del model autonòmic en un procés de reforma estatutària ple de tensions polítiques que va desgastar la societat catalana.

Aquest intent de canvi des del sistema ha ratificat el fracàs autonòmic. Més encara: el resultat de la reforma estructural és que Catalunya ha obtingut menys en termes de poder, de finançament i de reconeixement que d'altres Comunitats Autònomes que també van promoure les reformes dels respectius estatuts.

Al marge de la decisió del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut de 2006, que pot acabar d'arrancar l'autogovern a una expressió mínima, el balanç d'aquests tres anys d'autogovern sota la nova norma institucional és pràcticament zero: l'Estat ha continuat ometent les competències exclusives de la Generalitat, els traspassos han estat arduos o no s'han produït (queden més de quaranta competències per transferir), el finançament proposat pel Ministre Solbes no s'ajusta ni tan sols als principis estatutaris, i els esments

al reconeixement nacional, lingüístic i cultural són, precisament, els que més a prop estan de ser declarats nuls davant de la jurisdicció constitucional.

El camí de l'autonomia, doncs, només ens ha portat l'empobriment, al col·lapse social, a l'assimilació nacional espanyola i a unes institucions que ostenten més un poder virtual que real.

=====.

9 de març del 2009.

TERCER CONGRÉS
CATALANISTA
2008-2009

ÀMBIT DE POLÍTICA

BALANÇ DE 30 ANYS D'AUTONOMIA

1.2 Els incompliments dels Estatuts de 1979 i de 2006

Autors: **Agustí M. Bassols i Parés**, jurista i ex conseller de Justícia del Govern de Catalunya

Antoni Castella i Riera, jurista i ex director general de Justícia del Govern de Catalunya.

Els incompliments de l'Estat en relació amb les competències que corresponen a Catalunya per raó dels dos Estatuts que han regit l'autonomia catalana, van iniciar-se ja als primers anys de la dècada dels vuitanta i procedeixen de molts diversos fronts.

Tractarem en aquest breu estudi, i en primer terme del seu caràcter general. De les diferents formes de què s'ha valgut l'Estat per desvirtuar, retallar i laminar les competències estatutàries ja traspassades o que no requerien traspàs, i deixem per al final les referències a l'escandalós retard en el traspàs de les moltes matèries encara pendents de transferir, de les que n'analitzem les més significatives.

I

L'exercici de les competències estatutàries de les que han disposat les Institucions de la Generalitat, a partir de la primera legislatura, ha estat sotmès a una continuada sèrie de conflictes, obstacles i limitacions. Aquesta gasiveria estatal es posa de relleu i es fa evident, en mèrits de **l'elevada litigiositat** que van experimentar les relacions entre l'Estat i la Generalitat en el període dels anys 1981 a 2004, que –compresos els tres títols (recursos d'inconstitucionalitat, conflictes de competències i impugnacions referents al títol V de la Llei Orgànica del Tribunal Constitucional)- ascendeixen a un total de 311 procediments davant d'aquest Tribunal, dels quals l'Estat en va promoure cent nou i la Generalitat dos-cents dos.

Una de les primeres actuacions estatals encaminades a crear els indicats obstacles, va consistir en l'intent de limitar la legitimació processal de les autonomies als **denominats "propis"**, és a dir, a la defensa dels interessos peculiars de cada Comunitat. Aquesta doctrina fou abandonada en consideració a què, al marge dels interessos particulars, la intervenció judicial es dirigia sempre a la invalidació de la norma suposadament inconstitucional.

Major perill per a les competències de la Generalitat ha representat, i segueix representant, **l'elaboració d'una doctrina bàsica** cada cop més expansiva i amb un grau més elevat de detall, que elimina o deixa reduït a la insignificança l'exercici de les competències compartides de desenvolupament legislatiu. El problema s'agreuja amb la proliferació de normes reglamentàries estatals, de caràcter bàsic i, encara més, amb la qualificació, pel Govern central, d'actuacions executives, com de naturalesa bàsica. Com és lògic, aquesta configuració expansiva de la dimensió material i formal de les bases ha reduït, i en alguns casos ha pràcticament suprimit, l'àmbit d'intervenció normativa de la Generalitat.

Una altra via de menysteniment de les competències estatutàries de Catalunya, ens ve donada per la configuració, com a **títols transversals**, d'algunes competències de l'Estat, com les contingudes a l'article 149.1.1 de la Constitució Espanyola (regulació de les condicions bàsiques per a garantir la igualtat en l'exercici dels drets), al mateix article 149.1.13 (bases i coordinació de la planificació general de l'activitat autonòmica) i a l'article 149.1.18 (bases del règim jurídic de les administracions públiques). A l'empara d'aquests títols competencials, amb incidència en matèries més enllà de la que pròpiament constitueix el seu objecte, poden projectar-se sobre temes en que l'Estat no té competència reconeguda. L'exemple més típic de "competència transversal" es troba en l'article 149.1.13 CE, ja citat, sobre l'activitat econòmica. Amb aquesta configuració, l'Estat interpreta que té habilitació per exercir poders generals sobre totes les matèries econòmiques rellevants, incloses aquelles que –per exemple el turisme– corresponen a la competència exclusiva de la Generalitat, d'acord amb l'article 9.12 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

Passem ara al tema de les **subvencions**, vinculades a les competències transversals en l'àmbit econòmic. L'Estat ve desplegant una activitat, en aquest camp, per mitjà de línies de finançament i d'ajuts, gestionades de manera centralitzada i que es projecten sobre sectors respecte dels quals no té títols competencials propis, que en canvi corresponen indiscutiblement a la Generalitat. La jurisprudència constitucional (S.T.C.

13/1992, entre altres) s'ha pronunciat contra aquesta manera de procedir, declarant que només en casos excepcionals seria admissible la intervenció estatal en un àmbit de competències exclusives autonòmiques. Aquesta jurisprudència no és observada per l'Estat quan així li convé.

També, fem una breu referència a **l'ús abusiu dels decret-llei** per part del govern central, que sovint ha incidit en l'àmbit competencial de la Generalitat, a la qual poden produir i li han produït ja greus perjudicis. Aquesta tècnica legislativa escapa del procediment deliberatiu i del joc parlamentari de majories i minories, ja que, a la pràctica, la ratificació del decret-llei pel Congrés no és més que un tràmit formal. Per via d'exemple, assenyalem el decret-llei 6/2000 de 23 de juny, que va tractar, en sentit negatiu, d'un important conjunt de mesures econòmiques que afectaven el règim de competències de la Generalitat.

Finalment, per acabar aquest repàs d'incompliments genèrics, passem a referir-nos a les **deficiències de la participació catalana en els assumptes de la Unió Europea**. Com és natural, les polítiques comunitàries incideixen en matèries sobre les quals la Generalitat té reconegudes competències, d'acord amb les normes estatutàries. És cert que hi ha una participació indirecta de Catalunya en els afers comunitaris, a través dels organismes espanyols, però la necessària participació directa i individualitzada, no obstant els mecanismes que s'han instrumentat, no han assolit més que resultats migrats i poc consistents.

II

ELS INCOMPLIMENTS EN RELACIÓ AMB L' ESTATUT DE 1979

No obstant els quasi vint-i-set anys de vigència de l'expressat Estatut, un cop derogat, ha deixat pendents de traspàs una elevada xifra de serveis, béns, actes i drets, que com a complement i desenvolupament de les competències atribuïdes estatutàriament a la Generalitat de Catalunya, eren necessaris per a llur adequada aplicació i plena eficàcia. Atès l'espai i el temps de què disposem, no és possible ressenyar la totalitat dels referits traspassos i hem de limitar-nos a una cita breu d'aquells, respecte dels quals és més de lamentar i resulta més perjudicial, que no s'hagin dut a terme.

Són aquests:

1r. En relació a les competències sobre **ordenació del sector pesquer** (previstes als articles 10.1.7, 11.10 i 12.12 EAC), han quedat pendents de traspàs els serveis de pesca en aigües exteriors; la vigilància, inspecció d'embarcacions i sancions; i la cessió dels centres d'investigació oceanogràfica.

2n. En relació amb la competència exclusiva en matèria d'**assistència social** (article 9.24 EAC) ha quedat sense cedir-se a la Generalitat, com procedia, el percentatge del 0'52 % de l'I.R.P.F., destinat a finalitats de caràcter social.

3er. Respecte a la competència exclusiva en matèria de **turisme** (art.9.12 EAC) s'ha frustrat la transferència dels Paradors a la Generalitat.

4rt. Pel que fa a la competència exclusiva sobre la **cultura** (art. 9.4 EAC) no s'ha procedit al traspàs del Museu Arqueològic de Tarragona, l'Arxiu Històric Provincial de Barcelona, el Palau del Lloctinent i la gestió de les subvencions en aquest àmbit.

5è. En matèria d'**economia i finances** (art. 12.1.1) ha quedat sense efecte el previst traspàs dels serveis de l'Agència estatal d'Administració Tributària a Catalunya i la gestió en sentit ampli, els impostos integrants del sistema, actualment estatal, que comprèn a més de la gestió, la liquidació, inspecció, recaptació i revisió; i l'autorització, per a la creació i règim disciplinari de bancs i establiments financers de crèdit; fusions, dissolucions i liquidació voluntària d'aquestes entitats, sempre amb l'estudi previ del Banc d'Espanya.

6è. En referència a les **consultes populars municipals** en l'àmbit de Catalunya (art.10.2 EAC) corresponia traspassar a la Generalitat la convocatòria de referèndums.

7è. En matèries de **justícia**, atenent a l'anomenada clàusula subrogatòria (art. 18 EAC), s'havien de cedir a la Generalitat, entre altres funcions, els comptes de dipòsits i consignacions judicials dels Jutjats de Catalunya, els interessos dels quals, que representen una quantitat important, haurien de correspondre a la Generalitat, però segueix percebent-los el Ministeri de Justícia.

8è. En relació amb la competència exclusiva de la Generalitat sobre **esport i lleure** (art. 9.29 EAC), s'havia d'haver territorialitzat la partida pressupostària corresponent i transferir-la a la Generalitat, a fi que sigui aquesta qui desenvolupi les normes de concessió i atorgui en el seu territori els ajuts corresponents, i no el Consell Superior d'Esports.

9è. La Generalitat té atribuïda, com hem senyalat en el punt anterior, la competència exclusiva sobre **esport i lleure** (art. 9.29 EAC), en mèrits de la qual també s'havia d'haver territorialitzat, en els mateixos pressupostos generals de l'Estat, la partida corresponent per a ser transferida a la Generalitat. O alternativament s'haurien d'haver ampliat els **mitjans** i incorporar-los, per acord de la Comissió de Transferències, al finançament incondicional.

10è. Pel que fa a la competència plena de la Generalitat en matèria d'**ensenyament** (art. 15 EAC), però no li han estat transferides en relació amb la UNED a Catalunya, les mateixes funcions que té atribuïdes respecte a les altres Universitats.

III

ELS INCOMPLIMENTS EN RELACIÓ AMB L'EAC DE 2006

Passem ara a l'estudi dels incompliments de l'Estatut vigent (Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol). Després de dos anys i mig¹ els únics traspàsos que s'han efectuat són els vuit següents:

1. Funcions en matèria d'ordenació i gestió del litoral (autoritzacions, instal·lacions marítimes, i recentment, per acord de 29.07.08, sobre concessions). S'aprovà aquest traspàs que correspon segons determina l'article 149.3 de l'EAC, i el Decret 55/1992, actualitzat el 21 de juny de 2005².
2. Funcions en matèria de declaració d'utilitat pública de les associacions, amb iguals efectes des del punt de vista registral i fiscal que els de l'Administració de l'Estat en l'exercici d'aquestes funcions. Però, pel que fa als beneficis tributaris

---

¹ La Comissió Bilateral Estat-Generalitat es va reunir quatre cops el 2007: el 26 de febrer [crearen tres subcomissions: la de prevenció de conflictes (!) i seguiment normatiu, la de cooperació i col·laboració 1/04/20091/04/2009(!), i la de traspàsos de competències], el 16 d'abril [en la que la Generalitat es compromet a modificar la llei de prestacions socials –llei 13/2006] i el 17 de juliol [es decideix el traspàs de l'Hospital Clínic; el de determinades funcions sobre la gestió i autorització d'instal·lacions de temporada a la zona marítime-terrestre, la declaració d'utilitat pública de les associacions, federacions i confederacions; el d'assignació, catalogació e informació dels codis internacionals d'identificació de llibres –ISBN- i periòdics-ISSN-, d'acord amb les normes i directrius de l'Estat; i algunes funcions en la gestió, control i pagament d'ajuts comunitaris als productors de fruits i llegums]. El gener de 2008, la Comissió aprova traspàsos d'immigració, la gestió de concessions sobre el domini públic marítime-terrestre, el control de determinades infraestructures de telecomunicació i funcions d'homologació i convalidació de títols estrangers no universitaris. La Comissió de juliol del 2008 aprovà el traspàs de la Inspecció de Treball, quedant per més endavant la concreció de col·laboració entre les administracions i la transferència efectiva; s'aprovà també el traspàs de l'autorització inicial de treball pels estrangers, en tots els casos (en una transferència anterior s'excloïen treballs d'alta direcció, d'esportistes d'elit i artistes entre altres que quedaven de competència estatal. A la primera reunió de la Comissió Bilateral del 2009, el passat mes de febrer, es decidiren inversions en infraestructures, sense la implicació de competències.

² Aquest traspàs es concreta, doncs en les funcions d'aprovació de concessions per a instal·lacions en la zona marítime-terrestre, respectant el règim general de domini públic, tals com les guinguetes (mal dits "xiringuitos"), les hamaques, i obres fixes a la mar respectant normes mediambientals, entre altres.

estats, que comporta la declaració d'utilitat pública, caldrà l'estudi favorable del Ministeri d'Economia i Hisenda.

3. Funcions, en matèria de cultura, de l'assignació de l'ISBN i del ISSN.
4. Ampliació en matèria d'Agricultura: Gestió, control i pagament de l'ajut comunitari a les Organitzacions de productors de fruites d'àmbit superior a Catalunya.
5. Ampliació de funcions en matèria d'ensenyament: homologació i convalidació de títols i estudis estrangers en ensenyaments no universitaris.
6. Funcions en matèria de comunicacions electròniques.
7. Ampliació de béns patrimonials en matèria d'obres hidràuliques.
8. Funcions en matèria d'immigració: autoritzacions inicials de treball dels estrangers, la relació laboral dels quals sigui a Catalunya.

Mitjançant convenis s'han realitzat traspassos en matèria de seguretat privada i en matèria de notaries i Registres.

Com a via d'exemple es relacionen a continuació alguns dels incompliments que hem considerat més importants i que no han merescut ésser recollits per la Comissió Bilateral.

Administració de Justícia

Demarcacions notariales i registrals

(arts 101 i ss de l'EAC) (CE: 122.1, 149.1.5, 152.1)

Pel que fa a les competències de la Generalitat en les matèries de notaries i registres, l'article 147 de l'EAC en determina la competència executiva. Si bé mitjançant un conveni amb el Col·legi de Notaris s'ha arribat a alguns acords, per exemple sobre els nomenaments de notaris i registradors, queda sense transferir la facultat sobre "l'establiment de les demarcacions notariales i registrals" de més contingut social i polític. (EAC 147.1.c). Cal recordar que dins el concepte "registres", a més dels de la propietat i mercantil, s'ha d'incloure també el registre Civil, segons determinà la sentència 56/1990, de 29 de març, del TC.

Funcions i mitjans personals i materials en matèria de justícia.

D'acord amb els articles 103 a 109 de l'EAC, corresponen a la Generalitat tot un ventall de competències en la matèria de mitjans personals i materials en matèria de

justícia. S'han produït ja, d'acord amb l'Estatut de 1979 diverses transferències, però queden pendents segons disposa l'actual Estatut els traspasos de funcions i mitjans corresponents al personal no judicial al servei de l'administració de justícia; de funcions i mitjans en relació a les oficines judicials, institucions i serveis de suport; i de mitjans personals i materials per a la creació de nous òrgans judicials i amb relació al ministeri fiscal.

Funcions i serveis relatius al nomenament dels procuradors dels tribunals que prenguin possessió a Catalunya.

L'article 109 de l'EAC atribueix a la Generalitat totes les facultats que la Llei orgànica del poder judicial reconeix al Govern de l'Estat amb relació a l'Administració de justícia a Catalunya. D'altra banda, l'article 125.1 de l'EAC estableix la competència exclusiva de la Generalitat sobre col·legis professionals, salvant el que disposen els apartats 2 (competència compartida sobre la definició de les corporacions a que fa referència l'apartat 1) i 3 (cambres de comerç, indústria i navegació). La competència inclou el règim de col·legiació i adscripció, la creació i l'atribució de funcions, i la tutela administrativa, entre altres.

L'expedició del títol de procurador que es reserva el Ministeri de Justícia constitueix una clara invasió de la funció d'execució administrativa que correspon al camp competencial de l'Administració de Justícia i dels Col·legis professionals que l'Estatut atribueix a la Generalitat.

Cal doncs traspasar la funció de l'expedició del títol de procurador, i les facultats de convocar, preparar i desenvolupar les proves per a l'obtenció del títol, transferències a les quals s'han de sumar els recursos econòmics corresponents.

Treball

Mútues d'accidents de treball i malalties professionals

EAC: 165.1d), 165.2

La Constitució (CE: 149.1.17) reserva a l'estat la "competència exclusiva en matèria de legislació bàsica i règim econòmic de la Seguretat Social, sens perjudici que les comunitats autònomes n'executin els serveis".

L'article 165.1.d) de l'EAC determina com a competència compartida, respectant els principis d'unitat econòmica patrimonial i de solidaritat financera de la seguretat social, "l'ordenació i l'exercici de les potestats administratives sobre les institucions, les

empreses i les fundacions que col·laboren amb el sistema de la seguretat social, en les matèries a que fa referència la lletra c) (L'organització i la gestió del patrimoni i dels serveis que integren l'assistència sanitària i els serveis socials del sistema de la seguretat social a Catalunya), i també la coordinació de les activitats de prevenció de riscos laborals que aconsegueixen a Catalunya les mútues d'accidents de treball i malalties professionals.”

De l'apartat transcrit, completat i concretat pel paràgraf 2 del mateix article, se'n dedueix que s'estan incomplint les competències que corresponen a la Generalitat, funcions avui exercides pel Ministeri de Treball i Assumptes Socials, pel que fa a l'autorització de constitució, fusió i dissolució, i cessament d'activitats i registre de les mútues; així com la inspecció, el control i la potestat sancionadora que no repercuteixi en la seguretat social; la intervenció temporal i la remoció dels òrgans de govern de les entitats de referència.

El mutualisme ha estat de sempre un moviment molt estès a Catalunya. La seva importància es palesa en la facturació de les nostres mutualitats, que a l'any 2003 assolí una xifra que superava els dos mil milions i mig d'euros.

Polítiques actives d'ocupació

L'article 170.1 b) EAC determina la competència executiva en matèria de treball i relacions laborals que inclou, entre altres funcions “les polítiques actives d'ocupació, que inclouen la formació dels demandants d'ocupació i dels treballadors en actiu, i també la gestió de les subvencions corresponents. La Generalitat participa en els plans o les activitats de formació que superin l'àmbit territorial de Catalunya”.

Malgrat la claredat de l'article transcrit, l'Estat continua executant els programes d'àmbit geogràfic superior a Catalunya, en el supòsit que exigeixin mobilitat geogràfica; la formació teòrica derivada dels contractes formatius; i la participació en la preparació i determinació de les subvencions estatals i comunitàries europees.

Com en totes les competències executives, d'acord amb l'article 114.2 correspon a la Generalitat la gestió de les subvencions estatals i comunitàries europees no territorialitzables, incloent-hi la tramitació i la concessió.

Cultura

Museu Arqueològic de Tarragona

Aquesta competència que ja s'hagués hagut de transferir en compliment de l'Estatut de 1979, continua pendent d'acord amb la nova normativa estatutària resultant de l'article 127.1 b) que reitera la competència exclusiva de la Generalitat en matèria de cultura, concretant que aquesta competència comprèn el patrimoni cultural.

Es continua, doncs, amb l'incompliment de la transferència de la titularitat del Museu Arqueològic de Tarragona.

Educació

Beques i ajuts a l'ensenyament no universitari

EAC 131.3 d) (CE 149.1.30)

Aquesta matèria és de competència compartida, pel sistema sempre relliscós de reservar a la competència estatal les bases per a la regulació de la matèria de què es tracti. En el cas de la matèria "dret a l'ensenyament" l'estat es reserva, com competència exclusiva les "normes bàsiques per al desenvolupament de l'article 27 de la constitució" (que es refereix, en 10 apartats al dret a l'educació), que es plasmen en la llei orgànica de l'educació (llei 2/2006, de 3 de maig), l'article 1 o) de la qual determina la coordinació entre l'administració de l'Estat i les Comunitats Autònomes. L'article 83 de la dita llei senyala la competència del Govern (de l'Estat) per regular amb caràcter bàsic les modalitats i quanties de beques i ajuts a l'estudi, les condicions econòmiques i acadèmiques dels candidats, i les condicions per a assegurar la igualtat al seu accés, sens detriment de les competències normatives i d'execució de les Comunitats Autònomes. Correspon, doncs, el traspàs de totes les competències d'execució i gestió, des de l'adaptació de les quanties, les convocatòries, la gestió i selecció de sol·licituds, la inspecció i recursos administratius, fins a la recepció de la subvenció estatal per a la realització de totes aquestes activitats.

Beques, crèdits i ajuts a l'ensenyament universitari

EAC article 172.1 (149.1.30 CE)

En aquest cas la competència compartida és més clara. I es produeix per determinació de funcions de competència exclusiva de l'Estat i altres funcions de competència exclusiva de la Comunitat Autònoma L'art. 172.1 g) de l'EAC estableix que "la

regulació i la gestió (és a dir facultats normatives i de gestió) del sistema propi de beques i ajuts a la formació universitària i, si s'escau la regulació i la gestió dels fons estatals en aquesta matèria” són de competència exclusiva de la Generalitat. Pel que fa a la concreció dels traspassos a complir donem per reproduïts els indicats en el punt anterior per a l'ensenyament no universitari.

Transports

Serveis de rodalies i regionals de Renfe.

EAC article 169.1 EAC (art.149.1.21 CE)

“Correspon a la Generalitat la competència exclusiva sobre els transports de viatgers i mercaderies per carretera, ferrocarril i cable que transcorrin íntegrament dins el territori de Catalunya, amb independència de la titularitat de la infraestructura”. Les competències que sobre aquesta matèria de transports per ferrocarril es feren per decret 2115/1978 exclouien els serveis explotats per Renfe. Repetides sentències del TC refermen aquesta competència superant els entrebancs introduïts a la Llei d'ordenació dels transports terrestres (Llei 16/1987, de 30 de juliol). S'han incomplert, doncs, els traspassos dels serveis de les línies regionals i de rodalies, operades per Renfe.

Finançament

Els continus incompliments per l'Estat dels principis assenyalats en el capítol I del Títol VI de l'EAC, dificulten gravíssimament el funcionament financer de la Generalitat i l'acompliment de polítiques pròpies. Els principis de suficiència de recursos, responsabilitat fiscal, equitat i lleialtat institucional (art. 201 de l'EAC), no han estat respectats per l'Administració de l'Estat, com tampoc ho han estat les disposicions recollides en els articles 156, 157 i 158 de la CE. Aquestes mancances han dut a la Generalitat a una situació econòmica insostenible. L'incompliment financer estatal és palès també pel que fa a les inversions en infraestructures (Disposició addicional tercera, en relació a les disposicions finals) fins al grau d'allò més esperpèntic.

Els incompliments repetits des de fa anys tenen per conseqüència l'incompliment de lleis importants, com la **lleï de dependència**. L'estat fa impossible el compliment de les seves pròpies lleis, frustrant els drets a moltíssims ciutadans greument necessitats.

Així, Catalunya ja no pot continuar en el si de l'Estat espanyol.

=====

Barcelona, 09 de març de 2009.

TERCER CONGRÉS
CATALANISTA
2008-2009

ÀMBIT DE POLÍTICA

BALANÇ DE 30 ANYS D'AUTONOMIA

1.3. Despesa pública i espoli fiscal

Autor: Pere Ibern,

Doctor en Economia i professor a la Universitat Pompeu Fabra

La magnitud del dèficit fiscal de Catalunya condiona la capacitat d'assolir un nivell de despesa pública d'acord amb el que seria previsible atès el nivell de desenvolupament econòmic.

L'estimació de la balança fiscal feta pel Departament d'Economia per a l'any 2005 assenyalava un dèficit de 16.735 milions d'euros, xifra que suposa el 9,8% del PIB i el 35,5% dels ingressos aportats (segons la metodologia flux monetari).

Les limitacions en els ingressos econòmics disponibles per la Generalitat condionen l'exercici de l'autogovern. Això té impacte tant en l'àmbit de les despeses corrents com en la inversió. Així mateix, pel que fa a la despesa social, i més enllà de l'eficiència assolida en les polítiques públiques, les mancances acaben comportant un patró de finançament privat singular, en especial en sanitat i educació. Alguns ciutadans han d'afegir "copagament" en els centres amb concert educatiu, i una quarta part de la població disposa d'assegurança mèdica privada.

Cal situar l'èmfasi en quines són aquelles oportunitats perdudes per a Catalunya fruit del dèficit fiscal continuat amb l'Estat Espanyol. Aquesta realitat ha tingut i té un impacte decisiu en el benestar dels ciutadans. L'estimació més recent de què ha succeït en els darrers 30 anys a Catalunya (del 1973 a 2003) mostra com el benestar relatiu ha disminuït en 24 punts percentuals respecte el conjunt de l'Estat Espanyol. I més enllà de les qüestions metodològiques que sorgeixen en tot estudi, cal pensar en com la pèrdua de benestar relatiu és fruit entre d'altres aspectes de les limitacions d'afrontar amb despesa pública algunes dels elements clau de la política social i ciutadana així com de les inversions en infraestructures.

El dèficit fiscal afecta als serveis i béns públics de caràcter social com l'educació i la sanitat. En l'àmbit educatiu, Catalunya dedica una despesa pública del 3,4 % del PIB (2005), mentre que a la Unió Europea se situa en el 5%. En sanitat, la despesa pública a Catalunya és el 4,2% del PIB, mentre que a la Unió Europea és el 6,1%. Tenint en compte que aquestes dues polítiques representen gairebé la meitat del pressupost de la Generalitat, tenim un indicador clar de com la mancança en finançament es correspon amb un nivell de despesa inferior al de la Unió Europea, i per tant molt més baix al de països amb nivell de renda similar.

Sabem que l'exigència i l'expectativa ciutadana de serveis públics de qualitat fa que els països amb més nivell de renda destinin més recursos proporcionalment a aquestes polítiques. Catalunya esdevé una anomalia, i lluny de corregir-se, s'ha consolidat com a tal. Al mateix temps que els darrers anys hi ha hagut un augment notable de despesa en valor absolut, ha coincidit amb un augment de població i de PIB que ha donat com ha resultat que ens trobem en idèntica situació a fa una dècada tant pel que fa a sanitat com educació (en ambdós casos tant sols 2 dècimes percentuals d'augment). Si prenem les estadístiques de protecció social (2005) observarem que la Unió Europea hi dedica el 27,4% del PIB, mentre que Catalunya es troba més de 9 punts percentuals per sota, al 17,7 %. És aquest diferencial considerable el que esdevé difícil de corregir sense un canvi radical en el finançament públic.

En la mesura que el finançament públic té mancances, i que cal afegir finançament privat per satisfer la demanda, això dona lloc sovint a confusió entre finançament i provisió. Mentre que hi ha una competència pública en el finançament, alhora és possible una configuració pública i privada en la provisió dels serveis que permeti l'elecció de l'usuari.

El dèficit fiscal impacta també en la capacitat per satisfer serveis i béns públics de caràcter econòmic que representen gairebé una cinquena part del pressupost de la Generalitat. Dins aquesta secció, hi podem considerar la situació precària de les infraestructures (prou coneguda) i objectiu d'anàlisi específica en un altre apartat.

I finalment, el dèficit fiscal afecta també a les polítiques de serveis públics generals o al foment i regulació de sectors productius. La insuficiència financera d'un govern obliga a que determinades polítiques clau de justícia o seguretat es retardin en el temps. La situació de les presons a Catalunya n'és una mostra més de les implicacions en aquest àmbit.

L'argument de la necessitat de solidaritat entre Comunitats Autònomes es dilueix quan s'observa que l'exercici de solidaritat dona lloc a que les competències atorgades no puguin desenvolupar-se acuradament i que el nivell de servei exigible no pugui satisfer-se d'acord amb el desenvolupament econòmic de Catalunya.

Les oportunitats perdudes d'aquestes dècades de limitacions en despesa pública es tradueixen en menys benestar actual per als catalans i menys capacitat de crear benestar en el futur. El coneixement de la situació, la presa de consciència de la seva gravetat i la reacció a temps pot evitar situacions socials i econòmiques molt més complexes en l'avenir.

En la mesura que l'Estatut actual esdevé de difícil aplicació per afrontar aquests reptes, l'escenari futur passa necessàriament per una alternativa que permeti que l'esforç fiscal dels catalans reverteixi en capacitat de satisfer les exigències ciutadanes de serveis públics de qualitat. Mentre que es mantinguin les regles de joc actuals, durant la propera dècada i fruit de la crisi econòmica, el retrocés en el benestar del catalans serà més notable del que ha estat la dècada precedent.

---

16 de març del 2009.

TERCER CONGRÉS
CATALANISTA
2008-2009

ÀMBIT DE POLÍTICA

BALANÇ DE 30 ANYS D'AUTONOMIA

1.4 Renda per càpita, renda disponible, serveis públics.

RADIOGRAFIA ECONÒMICA I SOCIAL DEL PAÍS: RENDA MONETÀRIA I RENDA REAL. BENESTAR ECONÒMIC I PROGRÉS SOCIAL

Autor: Guillem López Casasnovas,

Catedràtic d'Economia a la Universitat Pompeu Fabra i Conseller del Banc d'Espanya.

Preàmbul

Utilitzar el 'pinyó fix' a l'anàlisi de la realitat fa en general, per una mala prognosi, qualsevol que sigui l'àmbit estudiat. I és que si el prejudici o el tòpic domina es fa molt difícil diagnosticar de manera robusta i en coherència amb l'anàlisi realitzada. Tot i que és prou sabut que en economia no hi ha veritats absolutes, val a dir avui, si s'accepta la metàfora, que les capes dominants del nostre país a l'anàlisi econòmica, ben posicionades des de les grans institucions catalanes, mena de 'vaques sagrades', sovint parades, estan esdevenint una rèmora per al futur. Com a burgesia del lideratge permanent que conformen, dificulten avui més que mai el 'tràfic' de les noves idees econòmiques, la circulació fluïda de les opinions i alguns canvis de paradigma necessaris.

En aquest sentit, el teixit de la societat catalana –els camins per als que hom ha de circular-, resulta força atapeït, amb imbricacions socials diverses que van de la política a l'economia, dels col·legis a les societats esportives, dels despatxos als ens reguladors. Aquest teixit és a vegades valorat com un actiu per a l'estabilitat política ja que reflecteix un cert capital social, però també pot per sobredosi, acabar resultant un entrebanc per al progrés, per a la construcció d'un pensament creatiu, que permeti ajudar a comprendre fronteres de millora, aspiracions a fer les coses de manera diferent i a assolir objectius més ambiciosos.

Valguin les línies anteriors per a justificar aquest text, que recull de manera esquemàtica el conjunt de valoracions que segueix.

Dades i valoracions

Vet aquí les dades i valoracions de la radiografia de la situació econòmica i social del país.

Cal reconèixer que és ben cert que l'economia catalana mostra i ha mostrat un registre satisfactori de creació de renda. Destaca la important activitat exportadora de l'economia catalana (un 28% del total que ha exportat Espanya entre 1995 i el 2005 prové de Catalunya) . En conjunt, com assenyala J. Maluquer (2008), l'escalada relativa de posicions de renda de Catalunya dins del conjunt de regions europees ha estat sens dubte destacable.

Aquest creixement, però, ni abans quan les coses anaven bé, ni avui que van malament es pot considerar suficientment sòlid i robust per a ser projectat a futur, vist el model en el que es fonamenten, basat en la construcció i el turisme d'oci d'escàs valor afegit.

A més, el creixement de la renda per càpita catalana ben comptat no és el que les dades macro exhibeixen i s'ha produït a un cost considerable en termes de benestar de les famílies i de trinxat de territori (part també de la riquesa col·lectiva).

Més enllà de les xifres

Efectivament, el que la societat catalana ha estat sacrificant per a la creació de renda ha suposat i suposa un cost prou elevat en termes de benestar. Així, de nou, les xifres de renda no ens ho diuen tot sobre la realitat del benestar dels catalans. Cal distingir:

- (i) el major cost d'un creixement material important sobre la base de la generació de renda primària -més que no beneficiant-se de la seva redistribució pública (subvencions a les famílies)-,
- (ii) una taxa de creixement vegetatiu inferior fins i tot a la de reposició, i amb un retard considerable de la natalitat a l'etapa de fertilitat de les parelles (amb les conseqüències no sempre tangibles que d'això últim se'n deriva),
- (iii) taxes d'ocupació i activitat més elevades –per exemple, amb l'aportació del treball dels diversos membres de la unitat familiar-, i així amb efectes indirectes en el suport familiar de petits i grans i en el funcionament de la llar (només faltaria que amb aquesta major ocupació la renda per càpita de Catalunya no fos més elevada que la mitjana!!)

- (iv) l'impacte de processos migratoris que porten retardada l'aparició de problemes (de cohesió social i de pèrdua de identitat segons com es tractin, i per les càrregues socials que poden generar efectes al futur), tal com es detecta ja avui (reagrupaments familiars que no afegixen a la renda – numerador- i si al denominador –classes passives),
- (v) de suportar un cost relatiu de la vida molt elevat, que el pateixen en major mesura els vells (pensionistes) i joves (en un mercat laboral precari), en tot cas amb una cistella de necessitats de despesa superior a la mitjana de l'Estat. Aquest diferencial, tot i que reconegut, no l'incorporen ni les assignacions pressupostàries públiques, ni la negociació sindical en el marc d'un veritable espai social català,
- (vi) i d'un sector públic sobre el territori 'coix', que indueix a la substitució del suport social d'activitats públiques per privades (societat de peatges), familiars o individuals, davant la insuficiència notòria del finançament de la Generalitat de Catalunya que no es correspon al nivell de desenvolupament social abastat per Catalunya.

Les dades, valorades

Quan Espanya s'incorporà a la Unió Europea, el diferencial de renda per càpita de Catalunya era d'un 16.7% per sota de la mitjana dels països de la UE. Amb les darreres dades homogeneïtzades del propi *Eurostat*, Catalunya abastava pràcticament el valor mitjà, tancant doncs completament el diferencial abans esmentat. Tot i que s'ha de reconèixer, en una **primera aproximació**, que l'entrada de l'antiga Alemanya de l'Est esbiaixa a la baixa l'indicador de referència, no hi ha dubtes sobre l'important creixement de l'economia catalana en els nous mercats europeus creats, tal com hem assenyalat abans.

Convé però reconèixer que aquesta convergència en els nivells de renda per càpita amb la mitjana de la UE no ha estat provocada exclusivament per l'augment en el PIB. També per l'evolució demogràfica: entre 1986 i 1997 el creixement de població es xifra en una taxa anual acumulativa del 0.2%, significativament inferior a l'enregistrada per la mitjana de la Unió Europea (0.9%).

Només per aquest efecte, un 37% de la reducció de les desigualtats l'explicaria el diferencial en el creixement de la població (M. Parellada³). Això avui és història. Catalunya entre 1999 i el 2006 ha capturat un 22% de tot l'increment demogràfic: en aquestes condicions, és probable que la desigualtat de renda augmenti i la renda per càpita baixi.

Un segon element fonamental a l'hora de valorar les xifres anteriors, prové de l'evolució expansiva de l'activitat de la població catalana. Durant els anys vuitanta, la taxa d'activitat, atesa la disminució de l'atur i la creixent incorporació de la dona al mercat de treball, es situava un 10% per sobre de la de la mitjana de l'Estat espanyol. Desagregant més les dades, cal remarcar que les majors diferències es donen entre les dones, la xifra d'atur de les dones de Catalunya és un 50% inferior a la mitjana espanyola (amb efecte sobre el benestar familiar evident –el 50% dels nens obesos pertanyen als grups socioeconòmics menys afavorits (ESCA, 2008), amb un sobre cost de despesa per a obtenció de ingressos –despesa substitutiva, etc...) i en general, amb una recerca activa de treball per a la població en general molt més elevada que per a la resta d'Espanya.

El quadre social que dibuixen les xifres anteriors és, a grans trets, el corresponent a parelles que els dos treballen (formal o informalment) fora de la llar, retarden la procreació tant com poden per a garantir la continuïtat del lloc de treball, tot i basar-se en components de precarietat força elevats i de dedicació a temps parcial en particular per al treball de la dona. Alhora, les polítiques de protecció a les famílies continuen en gran part absents. Es tracta de parelles, per tant, amb un elevat ritme de vida (renda generada, però també en despesa substitutiva: menjar fora, cura de la llar, atenció als ascendents i descendents, pagament de peatges diversos), amb elevats costos d'accés a les prestacions públiques en espècie (la rigidesa de l'horari escolar, la cua de la finestreta o de l'ambulatori en són barreres d'accés), que substitueixen sovint per prestacions privades (societat de peatge), i que esperen el cap de setmana per fer moltes de les coses que no poden fer durant els dies feiners (per això volen llibertat d'horaris comercials), i que en particular si resideixen a la zona metropolitana sofreixen elevats costos de desplaçament. Paguen l'aigua a un preu superior a la mitjana, (IEF-Expansión, 2 de Juny del 2008), els impostos de circulació més elevats (Barcelona,

---

³ - M. Parellada 'L'Economia catalana en l'actual cicle expansiu' *Anuari Sociolaboral de la UGT de Catalunya*, 2000, UGT Juny 2001, pps. 60-64.

Tarragona i Lleida entre les 4 primeres), un tram autonòmic impositiu a renda i resta de impostos propis a la banda elevada de recaptació (contraposat a València i Múrcia), amb un finançament per serveis públics que està sis punts per sota de la mitjana -cosa que influeix en què Catalunya sigui la segona Comunitat l'any 2007 més endeutada de l'Estat en termes de PIB (10 vegades més que el País Basc, que té una renda primària similar a la catalana).

Vivim altrament en un país que compta amb un estoc de capital públic un 20% inferior a la mitjana en termes de PIB (l'estoc privat ha de compensar-lo), que exhibeix un índex de competitivitat (IVIE-FBBVA, 2007) 1985-2006 que ens col·loca en el sisè lloc entre les CC.AA. de l'Estat, una pressió fiscal immobiliària només superada per Balears (MEH –Gaceta de los Negocios, 8 nov 2007), un nombre de declarants de patrimoni un 50% per sobre que Madrid i tres vegades més que Andalusia.

Tant l'elevat nombre d'hores de jornada de treball per unitat familiar (ingressos) com en necessitats creades (de despeses) fa per un menor residu net en termes de benestar. Això vol dir, entre d'altres, que els ingressos primàriament generats per aquestes famílies, *caeteris paribus*, amaguen una renda residual disponible, inferior al d'altres indrets per a consum de lliure disposició; de nou, i en particular, si es mantenen determinats hàbits d'estalvi que com es conegut situen a la família catalana en taxes per sobre de la mitjana espanyola.

Com a resultat, en termes nominals Catalunya, tot i el major esforç productiu, era el 2007 la cinquena Comunitat en ingressos per persona i per llar. La taxa de variació en costos salarials entre 1996-06 està just a la mitjana, i amb l'anomenat Índex de Desenvolupament Humà, que l'any 1980 li atorgava el lloc tercer, ara ja Catalunya està en el cinquè.

Una **segona qüestió** que ens ha d'ajudar a interpretar correctament les xifres, te a veure, tal com comentàvem, amb el diferencial observat en els costos relatius de vida a Catalunya. El cost d'una mateixa cistella de béns i serveis és a Catalunya en termes mitjans en les darreres dècades entorn d'un 6% superior a la mitjana estatal. És a dir, el que en termes mitjans costa 100 al conjunt de l'Estat, costa 106 a Catalunya (107,5 fou la dada del 1999). Aquest tema, tractat a diferents treballs (per exemple, López i Padró, 2000) no s'ha de confondre amb el creixement de l'IPC, sovint també amb un diferencial català significatiu. Efectivament, com assenyala Àlex Costa (Anuari UGT,

2001 ob. cit.), el que acostuma a ser identificat per la majoria de la població com a erosió del seu benestar és un creixement diferencial del IPC per a Catalunya a ritme superior a la mitjana de l'Estat, empès, sobretot, pel cost dels lloguers, l'ensenyament primari i els serveis mèdics que entren en la despesa del consumidor. Aquest és un fenomen en si mateix, tot i que diferent al relatiu al cost d'una mateixa cistella entre diferents comunitats. Tot això no sembla reflectir-se, de moment, en la creació d'un espai social propi, ja que els increments salarials per conveni i revisions no marquen suficientment l'impacte de la qüestió anterior. Tampoc a les polítiques de transferències i subvencions estatals a les empreses i famílies.

El factor anterior es pot detectar igualment en l'estadística que mostra els preus de l'habitatge respecte als salaris mitjans, sobre una base 100 per a Espanya, mostra una situació recurrent força negativa en el cas de Catalunya. El preu de l'habitatge, d'estàndard similar, s'ha situat comunament 29 punts per sobre, de manera que, en termes reals, cal un sobre esforç molt superior en hores de treball per assolir un igual component del cost de vida, donada la remuneració efectiva del treball. Barcelona i Girona són, segons estableix FUNCAS, les províncies més cares (un 9% per sobre de la mitjana –Madrid un 5% Albacete, 10 punts per sota de la mitjana), de manera que, per exemple, la renda familiar barcelonina ben comptada, malgrat tota aquella major ocupació abans esmentada es situa just a la mitjana espanyola (Biscaia un 30% per sobre, Madrid un 15% per sobre també). L'any 2007, per a les distintes CC.AA., Catalunya és la cinquena amb 109 sobre 100 (Madrid 132,4; País Basc 126,7; Navarra 124,6; Aragó 113,4). Si utilitzem la renda familiar (i no la personal) bruta disponible en poder de compra, Catalunya passa a ser la vuitena Comunitat (Castella Lleó, Cantàbria i La Rioja) a poc ja d'Astúries que està a punt també de superar Catalunya.

Val la pena, **finalment**, remarcar la distinta composició de la renda obtinguda per les diferents CC.AA. donat l'esforç de treball i retribució dels diferents factors productius que hi concorren (més rendes mixtes i d'autònoms amb major aleatorietat que las derivades, per exemple, de la funció pública). Així també entre la renda guanyada i la 'rebuda', a la vista de la renda transferida per l'actuació del sector públic a les economies familiars en positiu a la majoria de CC.AA mentre que es situava en negatiu per a unes poques, inclòs, com no, el nostre país. En general, però, quan una Comunitat percep un percentatge elevat de la seva renda de diferents prestacions socials o

públiques, més enllà de la picaresca o del drama humà que les ocasionen, no hi ha dubte que reflecteixen tants nivells de benestar residuals diferents (en termes de disutilitat del treball o de risc empresarial assumit) com distinta capacitat de generar activitats complementàries d'economia submergida.

Les insuficiències de les polítiques públiques

Pel que fa als efectes que genera la valoració de les polítiques públiques en termes de capacitat real de compra de béns i serveis, sobresurt la fragilitat provocada pel diferencial de compra en els casos de població receptora de subsidis socials, donades les diverses capacitats adquisitives que fa possible una política estatal uniforme en matèria de subvencions, especialment a les concentracions urbanes. Els nous fenòmens lligats a la pobresa urbana i la consideració del diferencial respecte de la mitjana de la Comunitat (informes FOESSA i Fundació Bofill) en poden ser la causa mediata; l'escassa mobilitat geogràfica, en potser la immediata.

Les insuficiències financeres d'un sector públic autonòmic i local que no està a l'alçada del nivell de desenvolupament social de la comunitat poden ser aquí les raons d'unes prestacions social tant esquifides. No correspon aquí detallar els elements resultats de les dades anteriors i constitutives del dèficit fiscal de Catalunya (aspectes diferents que han destacat altres treballs -López i Martínez, 2000), però que sens dubte ajuden a comprendre la realitat d'una actuació pública esquifida en relació al que es correspondria amb el nivell de desenvolupament social abastat per la societat catalana.

Reflexió final

Fets els anteriors comentaris, val a destacar que l'economia catalana té, al nostre entendre, codi genètic amb capacitat regenerativa: l'estructura empresarial és el que compta, i l'hem de saber i poder mantenir. La base productiva, el caràcter dinàmic dels seus petits i mitjans emprenedors, la capacitat exportadora de la seva producció competitiva i eficient, un capital humà important del conjunt dels factors productius i una cultura de treball no especulativa. I amb tot aquest bagatge, Catalunya, sens dubte, ha de poder continuar comptant a la realitat econòmica internacional, tot i que l'actual situació al si de l'estat espanyol no ens ho posi gens fàcil.

=====

19 de març de 2009

TERCER CONGRÉS
CATALANISTA
2008-2009

ÀMBIT DE POLÍTICA

BALANÇ DE 30 ANYS D'AUTONOMIA

1.5 Infraestructures

Autor: Jaume López

Doctor en Ciències Polítiques i professor a la Universitat Pompeu Fabra

Membre de l'Associació Catalana de Professionals

Una visió general del procés autonòmic pel que fa a les infraestructures

Un advertiment d'entrada, ens referim a les infraestructures del transport i la mobilitat (no d'altres tipus com hospitals, escoles, museus, presons, ni tan sols les que tenen a veure amb la comunicació de missatges, ni les TICs).

Pel que fa aquestes infraestructures Catalunya acumula un important dèficit d'inversió que fa que alguns mitjans de transport estiguin fortament subdesenvolupats i generin problemes importants. Podem considerar el segon semestre de l'any 2007 com l'eclosió i visibilització de la subinversió amb la coincidència de la gran apagada elèctrica que va patir Barcelona, els embussos monumentals a les autopistes de l'agost i el caos del transport ferroviari de rodalies, afectat per les obres del TGV (AVE) que va portar a la població catalana a sortir al carrer en protesta en una de les manifestacions més multitudinàries de la dècada (01/12/07). Igualment, la societat civil catalana es va organitzar per a protestar per la política aeroportuària de l'estat i la subinversió en l'aeroport de El Prat (especialment comparada amb la inversió astronòmica recent efectuada en l'aeroport de Barajas). Les dificultats que troba el port de Barcelona per a disposar de la infraestructura necessària per connectar les mercaderies que hi arriben amb la resta d'Europa, arrodoneix el quadre negatiu general.

Aquestes deficiències generalitzades poden emmarcar-se en un marc general de subinversió que contrasta amb la de què han gaudit altres territoris de l'estat. Algunes xifres ens poden servir per a il·lustrar-la. Les inversions regionalitzables del període 1984-1993 es fan a Catalunya en un percentatge del 6'72% del total de l'estat. Si els termes de comparació són les Comunitats Autònomes de competències similars

(Andalusia, Canàries, Galícia, País Valencià), Catalunya rep el 14'25% d'aquest conjunt, quan la seva població és el 28'6%. En altres paraules, el total d'inversió pública a Catalunya des de l'any 1984 fins al 1996, segons els Pressupostos generals de l'Estat, és de 401.157'1 milions de pessetes. Si n'hagués rebut en proporció a la seva població, del conjunt invertit a les cinc C.C.A.A. referides (Andalusia, Canàries, Galícia, País Valencià) li correspondrien 218.855 milions de pessetes més.

De la inversió pública del conjunt de les administracions en els anys 1986-1997, Catalunya rep el 12%, quan té el 16% de la població i el 19'5% del PIB (tot referit al conjunt de l'Estat). Catalunya només rep el 68'5% de la inversió que li tocaria considerant uns criteris mitjans d'eficiència i població, i el 61'5% si es tingués en compte només el PIB. La inversió hauria de ser un 45'8% superior a la realitzada.

Aquest panorama no ha variat en els darrers anys quan la consciència de la problemàtica ha estat més gran. Darrerament, la pressió social ha arribat a tenir una incidència, tot i que petita, sobre les decisions polítiques però aquesta no ha tingut una translació directe sobre la realitat donada, les diferències entre els pressupostos previstos i l'obra realment licitada, com han denunciat diversos agents socials.

Unes dades: segons la Cambra de Comerç, de l'obra compromesa en els Pressupostos per a Catalunya per l'any 2006, l'estat només havia licitat el 34%. Un 39% de les obres pressupostades pel Ministeri de Foment a Catalunya no es fan. Un altre 19% de les obres s'executen en un percentatge inferior a la meitat de la quantitat pressupostada. En l'estudi presentat per Foment del Treball Nacional el novembre del 2007, la mitjana d'execució del període 2002-2006 del Ministeri de Foment és quantificava en el 74,2%, el que va portar al President del Foment del Treball Nacional, Joan Rossell, ha afirmar que és com si cada tres anys en vingués un en què no s'invertís res a Catalunya. (Si prenem com a indicador una infraestructura que ha estat al centre de les polèmiques com és la ferroviària, les coses tampoc són molt diferents: l'agost de 2008 Adif només havia executat 139 milions€ dels 914 milions€ assignats.)

Mentre això ha passat a Catalunya es pot afirmar que en el conjunt de l'estat s'ha produït una convergència en les infraestructures, deixant enrere les grans diferències entre territoris. A tall d'exemple, tothom pot observar el ben visible creixement del nombre d'autovies arreu de l'estat, moltes infrautilitzades. És cert que, partint de nivells de desenvolupament més baixos en altres territoris aquesta convergència resulta lògica, el que no ho és, és no invertir allà on l'eficiència marginal del capital públic (és a dir, el

rendiment de la inversió pública) pot ser més alta per les sinèrgies positives que s'estableixen amb l'existència de capital privat i estructura productiva, clarament superior a Catalunya que a la major part de l'estat.

La inversió de l'estat a Catalunya ha estat sempre molt inferior al percentatge que representa el PIB de Catalunya respecte al PIB de l'Estat espanyol, el 18'5 pel cap baix. Més encara, la inversió de l'estat a Catalunya no ha arribat cap any ni tan sols a ser equivalent al percentatge que representa la població de Catalunya sobre el total estatal (al voltant del 16%). Així, les inversions pressupostades de l'Estat per habitant han estat sempre inferiors a la mitjana de l'estat, Catalunya inclosa.

Cal tenir present la magnitud de la discriminació històrica que ha patit Catalunya en infraestructures respecte Madrid: segons l'informe de gestió i impuls de les infraestructures publicat pel Consell de Treball Econòmic i Social de Catalunya, i elaborat per Salvador Guillermo, entre els anys 1986 i 2004, la inversió de l'Estat a Catalunya ha incrementat el total d'estoc en infraestructures només un ínfim 33%, mentre que a Madrid, la inversió massiva de l'Estat en infraestructures li ha permès incrementar el seu estoc total en un 128,4% (l'ha més que doblat)!!! El creixement del seu estoc en infraestructures ha multiplicat per quatre el creixement del nostre estoc, i tot això ha passat sense jocs olímpics pel mig que justifiquin incrementar encara més aquesta discriminació.

L'estatut no sembla, de moment, afectar a aquest estat de coses: 14'9% és la inversió en infraestructures pressupostada per l'Estat a Catalunya el 2007 quan l'Estatut de Catalunya obliga a invertir el 18'85%. En el rerefons no pot deixar-se d'esmentar el dèficit fiscal crònic (que ja es tracta en una altra ponència) i que, depenent de les diverses metodologies i fonts, es valora entre un 8% i un 12% del PIB.

Però més enllà de l'aspecte econòmic cal assenyalar també les deficiències fruit d'uns models de gestió de les infraestructures de titularitat pública completament centralitzats, reservats només al govern central i tancats als governs autonòmics i locals i al sector privat, tal com els va deixar el franquisme, allunyats de les realitats i interessos del país. El monopoli de gestió és complet en aeroports i trens, mentre que és compartit en carreteres i parcial en ports.

A continuació, examinem amb una mica més de deteniment les infraestructures per àrees i l'afectació en concret de les problemàtiques generals descrites.

Carreteres i autopistes

Tot i la millora i creixement de la xarxa viària catalana en els darrers 30 anys, en els que s'han construït noves autovies, túnels i autopistes de pagament per la Generalitat, i noves autovies i cinturons de titularitat estatal, el finançament de la xarxa de vies ràpides continua en gran part suportada pels peatges.

El diferencial entre vies ràpides sense peatge i de pagament a Catalunya i la resta de l'estat continua essent molt alt: Catalunya suporta el 30, 39% de les autopistes de peatge de l'estat, i disposa d'un 5,56% de les autovies (xifres que es reverteixen, per exemple, en el cas d'Andalusia: 4,51% d'autopistes i 24,32% d'autovies). El que vol dir que en autopistes de peatge, hi ha 0'92 km per 10.000 catalans, mentre que aquesta ràtio és de 0'59 km per 10.000 espanyols. (S'inclouen les autovies i autopistes fetes tant per l'Estat com per les C.C.A.A.) Igualment: 0'90 Km d'autovia gratuïta cada 10.000 catalans, 2'35 km cada 10.000 espanyols el 2007. (0'53 Km d'autovia gratuïta de l'Estat per 10.000 catalans, 1'63 Km per 10.000 espanyols)

En les inversions en la xarxa viària per part de l'estat no es detecta cap voluntat de modificar aquesta situació. La darrera dada: el Ministeri de Foment construeix el 2008 1.321 km. d'autovia, dels quals 78 a Catalunya. Per altra banda, les diverses propostes presentades pel rescat de peatges (o per abonaments per usuaris habituals), que podrien alliberar l'encerclament de peatges que pateix Barcelona, no han prosperat fins al moment.

Globalment, hom pot considerar el transport per carretera com la prioritat d'inversió en infraestructures dels 30 anys d'autonomia. Si descomptem la gran inversió feta en les partides destinades a la línia 9 del metro i la línia d'alta velocitat, es pot afirmar que l'objecte prioritari d'inversió en infraestructures del transport ha estat la xarxa viària i malgrat això, quasi mig segle després de la inauguració de la primera autopista de l'estat els ciutadans catalans continuen amortint amb peatges dia rere dia aquest tipus d'inversió.

Ferrocarrils

L'estratègia inversora en infraestructures del període autonòmic podríem resumir-la en: metro per Barcelona, cotxe per Catalunya. El ferrocarril passa a un més que segon pla. Dit amb altres paraules, si en algun capítol es fa evident la subinversió en infraestructures al llarg d'aquests anys és, sens dubte, en l'apartat ferroviari. Mentre la mitjana de l'Europa dels 25 és de 433 km de ferrocarril per milió d'habitants, a Catalunya se situa en uns escarransits 240 km per milió (a Espanya és de 334 km).

Catalunya disposa d'unes infraestructures obsoletes que, en alguns casos, no només no han avançat amb els temps sinó que han retrocedit. Avui per anar, per exemple, de Barcelona a Sabadell o Blanes es triga més que fa 20 anys. O el doble de Barcelona a l'aeroport comparat amb el 1982 (en 1982 hi havia un comboi directe cada 20 minuts que arribava en 10 minuts a l'aeroport; avui en surt un cada 30 minuts i en tarda 20).

Però no és un problema només de xarxa, sinó de materials i equips. Quan el darrer trimestre del 2007 es van produir una sèrie inacabable d'incidències en el servei de rodalies de Barcelona, la causa oficial van ser les obres del TGV. Tanmateix, aquestes només foren causants d'un 12% de les mateixes, segons va denunciar l'Associació Catalana de Professionals (ACP) que destacava els dèficits infraestructurals (no accidentals).

En aquest sentit, cal assenyalar la infrainversió especialment flagrant en el sistema de rodalies de Barcelona (utilitzada anualment per 140 milions de persones) i que, un cop més, destaca en termes comparatius. La inversió ministerial en trens de rodalies entre 1995 i 2009 a Barcelona és de 153 milions €, a Madrid de 416 milions € (100% més, el doble, ha invertit entre 2001 i 2006 l'estat a rodalies de Madrid que a Barcelona).

En aquests 30 darrers anys, la xarxa no ha variat, i tampoc s'ha aconseguit encara la connexió d'ample europeu en unes obres que porten ja més de 13 anys per recórrer 700 km (més temps ja que el que va suposar la construcció del transiberià en el segle XIX, de 8000 km). El cost d'oportunitat que aquest retard *sine-die* suposa es pot quantificar en 1.251 milions €, comptant l'estalvi de temps per als viatgers, la reducció de costos en altres transports alternatius, i el descens de congestions i accidents de carretera, entre altres factors. Aplicant els mateixos criteris a l'AVE Madrid-Sevilla, els costos superen

els beneficis en 2.036 milions €. En aquests anys no s'ha aconseguit superar el disseny radial de les infraestructures espanyoles que ha marginat deliberadament els dos eixos econòmics i comercials més importants de l'estat: l'eix de l'Ebre i l'arc mediterrani. (Malgrat els esforços de la societat civil amb iniciatives com l'associació Fermed, el corredor mediterrani des d'Alacant fins la Jonquera, continua essent una reclamació pendent, com ho fou per primer cop l'any 1932.)

Els problemes de les infraestructures es reforcen mútuament: com més ineficient sigui el ferrocarril més abocats estan els ciutadans a utilitzar el cotxe i més inevitable es fa el col·lapse de les carreteres. D'igual forma l'ofec ferroviari limita les possibilitat d'expansió de les activitats del port i l'aeroport.

Aeroports

També la societat civil (acte a l'IESE, 100.000 signatures de suport a la campanya aeroportintcontinental.cat) ha estat protagonista de les reivindicacions en matèria d'aeroports on, per enèssim cop, es destaca el greuge comparatiu. L'ampliació de l'aeroport de Barajas, pressupostada en 1.033 milions € l'any 1999, ha costat 6.200 milions €. AENA ha invertit a Barajas, entre 1992 i 2004, un 57'8% de la seva inversió total, quan el volum de trànsit de Barajas és el 22'2%. (316 € per català, 894 € per madrileny el 2004). Del 1992 al 2000 la inversió a l'aeroport de Barajas multiplica per sis l'esmerçada a l'aeroport del Prat.

Tot això, malgrat el creixement destacat que ha experimentat l'aeroport barceloní en la darrera dècada. L'any 2005 ja assolía els 27,1 milions de passatgers, amb un creixement del 69% entre 1998 i 2005, situant-se entre els 10 primers aeroports europeus i entre els primers 40 d'arreu del món.

Aquestes molt bones xifres contrasten totalment amb les restriccions sofertes per l'aeroport de El Prat de cara a disposar de vols intercontinentals amb una política deliberada per part del govern central per concentrar-los a l'aeroport de Barajas. L'estructura centralitzada d'AENA i uns criteris de gestió allunyats de l'eficiència econòmica han posat i posen encara avui en dificultats el creixement competitiu del principal aeroport català, no només en relació als vols transoceànics sinó també en relació a les dificultats per a desenvolupar el trànsit de mercaderies que encara és molt

reduït en comparació a les necessitats de demanda i oferta del país. Ara per ara l'aeroport centra la seva activitat en el trànsit de passatgers, sense poder desenvolupar per manca de condicions de gestió i infraestructures, el seu gran avantatge comparatiu pel fet de situar-se al bell mig d'una zona altament industrialitzada, a tocar d'un port i d'una gran capital de negocis.

Pel que fa a la resta d'aeroports, el de Girona, gràcies a la ubicació de la companyia Ryanair ha multiplicat per cinc el tràfic en els darrers deu anys, superant aeroports com el de Bilbao o Sevilla. Un camí similar de creixement sembla que pot seguir Reus, per bé que amb menor mesura, però en una escala que pot garantir la seva rendibilitat.

Ports

Barcelona i Tarragona han aprofitat molt bé l'autonomia parcial de gestió aconseguida l'any 1996 (Llei de ports de 1997) i han fet un salt endavant espectacular en els darrers deu anys: com a grans ports realitzen tota mena de tràfics comercials i disposen d'unes infraestructures àmplies, diversificades i en curs d'ampliació. La inicial infrainversió que podria haver afectat aquestes infraestructures portuàries ha estat, en aquest cas, compensada amb la recerca de recursos propis i l'endeutament en el marc de plans estratègics molt desenvolupats en vistes a aprofitar les oportunitats del context mundial.

La importància dels ports és evident, el 80% de les importacions i exportacions de l'estat viatgen per mar, però aquesta situació es pot veure encara més reforçada si els ports catalans aprofiten l'oportunitat de convertir-se en la porta d'entrada a Europa dels productes que passen pel Canal de Suez des de l'Extrem Orient, que es va consolidant com a la gran fàbrica mundial.

Barcelona cada dia que passa està en més bona posició per aconseguir-ho. Ja és el primer port de la Mediterrània en tràfic de cotxes i ha superat els ports de Marsella i de Gènova en tràfic de contenidors, al mateix temps que camina cap al lideratge mundial l'any 2012 en el turisme de creuers (ja n'és líder europeu des de fa uns anys). Tarragona li va a la saga, més centrat en granel, líquids i sòlids (com a senyal del seu potencial futur cal constatar que dues de les operadores globals més grans del món, la xinesa Hutchinson, que gestionarà una part de la nova ampliació del port de Barcelona i Dubai Ports, s'han disputat la concessió de les obres de la seva propera ampliació).

Avui l'àmbit d'influència del port de Barcelona és encara reduït, d'uns 600 km (el del port de Rotterdam de més de 1.200 km.) i la ampliació d'aquest radi depèn principalment de la qualitat de les comunicacions ferroviàries amb Europa (del port de Barcelona via ferrocarril encara només surten entre el 3% i el 5% de les mercaderies que hi arriben). En aquest sentit, l'estratègia portuària ja s'està desenvolupant amb actuacions com obertures de “ports secs”, la darrera a Lió (06/02/09) des d'on es pot accedir a Amberes, La Haya, Rotterdam i Suïssa.

Futur: Interconnexions necessàries port, aeroport, ferrocarril i més inversió

En un món globalitzat són cabdals les sinèrgies entre activitats, la connectivitat entre àrees, la intermodalitat entre transports. Els sistemes de transport han de ser complementaris i estar ben trenats. Només així es podrà combinar l'atractiu natural amb la logística i l'economia productiva, el país podrà deixar enrere la dependència econòmica de la fórmula “totxo i turisme” i esdevenir la principal àrea de desenvolupament de l'Europa meridional (hi ha que l'ha imaginat com la nova Flandes del Sud).

Per aconseguir-ho, cal que l'eix euromediterrani ferroviari sigui una realitat i que es donin les condicions perquè Barcelona pugui esdevenir un centre d'interconnexions (hub) i distribució. És urgent resoldre el problema del transport de mercaderies amb una via d'ample europeu (directe i a part de la del TGV) i disposar de noves instal·lacions aeroportuàries gestionades amb criteris d'eficiència i d'acord amb els interessos del país. Igualment, cal un sistema ferroviari de rodalies que esdevingui una alternativa competitiva a l'ús del transport per carretera que, en tot cas, no hauria de finançar-se a través de peatges que obliguen a desdoblaments ineficients de la xarxa de vies ràpides.

Fonts i autors consultats

Joan Alemany, Germà Bel, Josep Vicent Boira, Núria Bosch, Joaquim Coella, Marta Espasa, Xavier Fageda, Alfons López Tena, Pau Noy, Albert Serratosa, Ramon Tremosa; Associació Catalana de Professionals, Cambra de Comerç, Cercle d'Estudis Sobiranistes, Consell de Treball Econòmic i Social de Catalunya, Foment del Treball Nacional, Plataforma pel Transport Públic.

=====

23 de març de 2009

TERCER CONGRÉS
CATALANISTA
2008-2009

ÀMBIT DE POLÍTICA

BALANÇ DE 30 ANYS D'AUTONOMIA

1.6 Crony capitalism espanyol. Discriminació de les empreses Catalanes

1.7 Classe dirigent espanyola. La presència catalana

CATALUNYA I LES FORMES EMPRESARIALS NOUCENTISTES

Autor: Sr. Xavier Roig

Empresari

Proteccionistes contra lliurecanvistes

Al segle XIX es va produir una gran confrontació entre Catalunya i l'aparell de l'estat. Una confrontació de la que no se n'ha parlat prou i que, aparentment, vam guanyar. Les forces productives catalanes (en aquell moment la revolució industrial arribava al nostre país) estaven formades per allò que es coneix com "indústries nanes", és a dir, indústries d'unes dimensions que les impossibilitava competir amb la resta d'Europa. Els empresaris catalans demanaven que el govern espanyol dictés normes per tal que determinats productes estrangers que podien competir amb els produïts aquí no poguessin entrar a Espanya -no sense pagar uns aranzels descoratjadors-.

Aquesta tècnica governamental de protegir les indústries del seu territori quan encara eren tendres, era un fet comú. Es protegien quan eren petites i, un cop aconseguida una mida competitiva internacional, les fronteres començaven a obrir-se. De fet, el "Made in ..." fou un invent britànic no pas per informar al consumidor estranger, sinó per afavorir el consum intern, per informar el consumidor britànic que aquell producte no era importat ("Made in England").

L'afer no va ser massa ben entès pels successius governs espanyols, i es va establir una polèmica que, ara, basant-se en els principis econòmics del lliure mercat, ens semblaria impossible. El món a l'inrevés: els funcionaris eren lliurecanvistes, mentre els empresaris catalans eren proteccionistes. El tema es va resoldre gràcies als mètodes amb que es resolien (i es resolen a tot el món desenvolupat) aquests afers: els *lobbies*. Quan són emprats amb bon sentit, els *lobbies* no només són legítims, sinó que són del tot necessaris. Es tracta d'explicar als que han de fer les lleis que, segons com s'articuli el

cos legal, es pot causar un perjudici a sectors interessats. Perjudici que acaba repercutint en la riquesa general del país (llocs de treball, comerç, relacions internacionals, etc.). Però els *lobbies*, en general, estan per als afers fronteres en dins, no pas per advertir al govern de torn que els estrangers són competidors.

I la nostra anormalitat consistí, precisament, en això: en què els industrials de la Catalunya del segle XIX van haver de defensar allò que en d'altres països l'estat practicava d'ofici: el proteccionisme. I van guanyar... O perdre, segons com es miri. Aquella disfunció (els particulars cridant l'atenció a l'estat sobre quines eren les seves obligacions) va ser bona transitòriament. Però la seva prolongació, per raons diverses (Primera Guerra Mundial, autarquia econòmica franquista, etc.), sembla indicar que ens va perjudicar. Per què?

La Catalunya sobre-protegida

Un dels orígens dels problemes que Catalunya ha patit, i encara pateix, és la imatge de tracte de favor que ha rebut d'Espanya. Al segle XIX, Espanya no era un país econòmicament desenvolupat (de fet, no ho va ser fins els anys setanta del segle XX). La seva indústria era pràcticament inexistent a excepció de Catalunya. L'única indústria realment diversificada i flexible (no grans empreses "excepció", sinó empreses petites i mitjanes, totes elles constituint un veritable teixit) s'estava formant a Catalunya. I la percepció des de Madrid era que la pràctica del proteccionisme era un fet innecessari, que no beneficiava Espanya (Espanya no tenia consciència industrial; ni tan sols sabia el que era la indústria), sinó únicament Catalunya. El fet és sorprenent, però dura encara a dia d'avui. És com si, en una fàbrica, es considerés que la reducció del rebut de l'electricitat només beneficia al departament de producció (que és el que més energia gasta) i que, a partir d'aquesta premissa, es considerés que els treballadors de la planta de producció són uns privilegiats. Per tant, la pràctica del proteccionisme que a tota Europa era considerada un afer d'estat que beneficiava a tot el territori, a Espanya es va considerar com una concessió a Catalunya que només beneficiava a ella. Una concessió de la qual Catalunya en quedava deutora.

I, tanmateix, aquest error d'apreciació per part d'Espanya no era del tot incorrecte. Per això mai va ser impugnat per l'empresariat català. El sistema, malgrat haver de suportar acusacions de falsos privilegis, era globalment rendible i funcionava prou bé per a Catalunya, mentre la resta d'Espanya fos un desert industrial, és clar.

Mentre Catalunya fos la fàbrica d'Espanya (l'única) ser titllat de rebre tracte de favor tenia les seves compensacions econòmiques interessants. Per tant, podríem dir que la solució proteccionista "a l'espanyola" adoptada el segle XIX, va comportar dos efectes que encara duren:

1. La resta d'Espanya es va creure amb dret permanent per poder demanar-li a Catalunya compensacions.
2. Catalunya es va trobar que el mercat espanyol era suficientment gran com "per no acabar-se'l". El mercat potencial intern de Catalunya era la seva població, però ara, en eixamplar-se cap Espanya, es multiplicava per vuit. I era un mercat captiu, que no es podia escapar, ja que les fronteres impedièren l'entrada a Espanya de productes que no fossin catalans. A l'excepció del parèntesi provocat pel col·lapse industrial europeu de la Primera Guerra Mundial, l'entrellat productiu català es va abocar a subministrar a Espanya. Només a Espanya.

Cal comprendre la sensació que, de tot plegat tenia Espanya. Per buscar un exemple clarificador actual, és com si tota la producció industrial d'un sector de la Unió Europea estigués concentrada en un sol estat, i una directiva prohibís que s'importessin, de fora de la UE, béns d'aquell sector. Tota Europa hauria de consumir els productes d'aquell estat. Sembla lògic que el fet pogués generar un cert ressentiment.

La Catalunya desvalguda

Sovint hom es fa preguntes sobre fets paradoxals, i que semblen no tenir resposta fàcil. Una d'elles és preguntar-se per què l'economia catalana no ha esdevingut similar a la d'altres estats petits com ara Holanda, Bèlgica, Suïssa, etc. Probablement, en la virtut d'un mercat protegit asimètric espanyol es troba el pecat català.

Quan els petits estats europeus es van industrialitzar (fet que va tenir lloc abans que arribés a Catalunya) i se'ls va acabar el seu mercat intern nacional, ningú els va protegir (la Unió Europea no existia; al contrari, els estats europeus estaven en baralla permanent). L'única solució que van trobar per ampliar mercats va consistir en la internacionalització. Mercats que, sovint, estaven lluny.

La necessitat va provocar que les empreses d'aquests petits estats s'internacionalitzessin, agafessin musculatura mundial. Que la seva gent s'acostumés a viatjar, a aprendre llengües estrangeres, a conèixer el dret internacional, les finances..., a instal·lar-se arreu del món. Quan es va crear el Mercat Comú europeu, el Benelux ja

comptava amb empreses la dimensió de les quals el feia competitiu i convertia Holanda, Bèlgica i, en menor grau, Luxemburg, en el centre de moltes coses.

No fou aquest el cas de Catalunya. Qualsevol situació de sobreprotecció comporta la dependència i l'afebliment. Catalunya es va dimensionar per ser la fàbrica d'Espanya. La primera, és cert. Però, al capdavant, els primers dels últims. Llevat de Grècia, Espanya era l'estat més endarrerit d'Europa. La situació catalana era situació tant còmoda com nociva. Après el castellà per imposició secular prèvia a qualsevol vel·leïtat mercantil, el fabricant català no va haver d'aprendre llengües estrangeres. Ni canviar la pesseta amb monedes complicades. Ni aprendre cultures ni lleis exòtiques. Tenia un mercat que, si bé no era sofisticat, era vuit vegades el mercat català. Quina necessitat hi havia de plantejar-se nous reptes? Per a la Catalunya medieval, la República de Venècia era tant estrangera com qualsevol regne peninsular. Per això, en aquella època, l'esforç mercantil català, la reputació i els resultats econòmics assolits foren elevats. Però ara no. Ara, entre el segle XIX i XX, Catalunya obtenia grans rendiments comercials amb un mercat que es podia considerar domèstic. L'esforç, caldria reconèixer-ho d'una vegada, fou relativament petit.

Els lobbies a Madrid

Davant aquesta situació, l'existència de *lobbies* catalans a Madrid va esdevenir un fet normal. L'únic "enemic" amb qui calia negociar i convèncer era l'autoritat de l'estat. No calia anar a fora a fer res. L'exportació era pràcticament inexistent, per innecessària. Sempre, però, -no ho oblidem, perquè el fet és importantíssim per comprendre la visió que Espanya té de Catalunya- sota la perspectiva de què Espanya ens feia un favor, ja que allò que el govern de Madrid feia per Catalunya no ho feia per cap altra part d'Espanya (simplement, perquè no calia).

El fet es va anar sofisticant, arribant a ser importantíssim durant l'autarquia econòmica que es va implantar després de la Guerra Civil. Hi havia *lobbies* del tèxtil, de l'oli, de l'alimentació, etc. Ara no només calia negociar el proteccionisme aranzelari, sinó l'aprovisionament. Hi havia quotes importadores de matèries primeres, quotes per comprar, per vendre, etc. La regulació va ser extrema fins que es va impulsar el Pla d'Estabilització a finals dels 50.

Per tant, els *lobbies* catalans a Madrid tenien dues funcions: vigilar que el règim no produís alguna legislació que perjudicés els interessos del sector corresponent (fet absolutament normal a tots els països del món) i vigilar que les fronteres no s'obrissin a

la competència internacional. Cal recordar en aquest darrer cas l'existència de catalaníssims empresaris que tenien gabinets d'estudi per justificar al règim de Franco que el consumidor espanyol havia de continuar aïllat, que els aranzels havien de continuar *sine die*.

Podem dir que, malgrat el favoritisme que el règim va practicar amb Madrid, aquest fou purament estatal, sense implicar mai la societat civil i empresarial. Com que aquest és un afer de mal resoldre (l'estat mai pot substituir el dinamisme empresarial), podem dir que Catalunya, sota Franco, va continuar sent el motor econòmic d'Espanya, sense res que pogués contrarestar-lo.

La Transició, un mal negoci

Fins a la mort de Franco, l'empresariat català havia mantingut un principi bàsic secular: no confondre interessos amb sentiments. A Catalunya tothom sabia (fos de dretes o d'esquerres, tant fa) que a Madrid eren una cova de lladres. Una altra cosa és que uns catalans fossin més "amics" del règim franquista que no pas d'altres. Però, al capdavall, tots es movien per pur interès. Uns mantenint uns certs principis, altres no tant. Es sabia que, a la que es giraven, els de Madrid els fotien. Mai es va practicar amb els que governaven a Madrid cap tipus d'amistat sincera.

Aquest principi, que havia durat segles, es va veure estroncat en començar la Transició. Es va produir un fenomen extremadament curiós: mort Franco i en establir-se un règim democràtic, es va passar a creure que a Madrid havien esdevingut amics i que se'ls podia deixar corda llarga perquè, al capdavall, mai no durien a terme cap acció que perjudiqués Catalunya. Es va confondre democràcia amb bondat universal, amb despreniment i deixadesa dels propis interessos en favor dels altres (per exemple, a favor de Catalunya). Al capdavall, tots havíem lluitat junts, fent pinya contra Franco, no? I com que els catalans teníem un cert prestigi, vam suposar que se'ns respectaria. Amb aquesta errònia perspectiva instal·lada en l'imaginari democràtic català, es van cometre tres errors colossals. Primer, no reclamar a Espanya compensacions pels greuges que havia patit Catalunya com a poble. Si bé era cert que els antifranquistes, sota aquest concepte, havien estat tots oprimits pràcticament per igual (fossin d'on fossin d'Espanya), cap altre part d'Espanya havia patit l'agressió addicional que havia patit Catalunya: que el govern espanyol la volgués veure desapareguda. Un castellà antifranquista mai va haver de veure com la seva cultura era agredida amb intenció d'exterminar-la. Un detingut antifranquista castellà podia declarar en la seva llengua.

Un detingut català no només no ho podia fer, sinó que aquesta condició era considerada una agreujant. Es va perdre, en definitiva, l'oportunitat de deixar escrit en la columna de deutes permanents espanyols els atacs específics a Catalunya. No es va deixar clar que tots no podíem sortir de la dictadura sent considerats iguals, per la simple raó que, de iguals, no ho havíem estat considerats abans. El lamentable resultat és que l'Espanya postfranquista no se sent, ni s'hi ha sentit mai, deutora respecte Catalunya.

El segon gran error va consistir en deixar que els interessos empresarials i econòmics catalans a Madrid passessin a ser defensats exclusivament pels diputats catalans destacats a allí. Des d'un punt de vista macroeconòmic el resultat el paguem, i el pagarem encara, durant molts anys: parlem del dèficit fiscal. Com que el gravíssim error d'aquells polítics no s'ha volgut reconèixer mai, les estratègies de distracció han estat diverses, fins que el sistema ha rebotat. Les Olimpíades de Barcelona van significar l'última ocasió d'allargar l'emascarament d'aquest dèficit durant deu anys més, fins principis dels 2000.

Un cop més, allò que l'aparell de l'estat havia deixat de fer o transferir, s'havia ara de fer amb l'excusa que Barcelona organitzava una festa. Evidentment, Espanya no ho va considerar una compensació feta a deshora, de manera injusta i incompetent, per allò que no s'havia fet d'ofici, sinó un regal extra que l'estat graciosament feia a Catalunya. Conseqüentment, el greuge comparatiu, altre cop, havia de ser compensat (AVE a Sevilla, autopistes gratuïtes a Madrid i a d'altres regions, etc.). Els polítics catalans van participar en aquest lamentable joc i cap d'ells el va denunciar. Convindria no oblidar-ho.

Però des del punt de vista microeconòmic, la desaparició de *lobbies* catalans a Madrid substituïts pels polítics catalans allí desplaçats, va tenir conseqüències encara més greus. Els interessos de la indústria catalana van ser bandejats i mal defensats. Van ser, en definitiva, posats al servei de la política. Un bonic exemple d'indústria bandejada i sotmesa als interessos polítics espanyols el constitueix la situació creada amb la indústria farmacèutica estrangera instal·lada aquí. En bona mesura, aquest sector ha optat per anar-se'n a Madrid per defensar, sense intermediaris, els seus interessos. Interessos sectorials que també haurien de ser, per extensió, perquè hi treballen milers de persones, els nostres. Aquests interessos han estat agredits, els darrers anys, per les servituds polítiques vers la sanitat pública. I tot sempre abillat d'interès social que, si bé ha beneficiat els usuaris espanyols en general, ha perjudicat greument les instal·lacions farmacèutiques localitzades a Catalunya. Una altra de les conseqüències d'aquest

desballestament dels *lobbies* catalans a Madrid, queda de manifest amb la creació del *hub* aeri de Barajas, que mai no hagués estat possible sense l'existència d'un Pont Aeri que ha anat xuclant els recursos empresarials catalans i els seus centres de decisions. La inacció empresarial dels polítics catalans a Madrid ha estat una constant. Una constant inevitable, perquè l'empresariat català no va saber veure que deixava en mans inexpertes la defensa dels seus interessos. El representant d'un *lobby* sap molt bé a qui es deu, qui li paga el salari i quins són els interessos que ha de defensar prioritàriament. Un polític elegit pel sistema electoral espanyol també ho sap: ha de defensar el partit per sobre de totes les coses, perquè és qui li paga el salari. La cosa és d'una gran obvietat.

La locomotora es trasllada

Un dels discursos provincians que apareixen quan l'estat espanyol comet un greuge contra Catalunya, consisteix en repetir que sembla mentida que vulguin matar la locomotora d'Espanya. La gent que diu aquestes frases tan superficials i decimonòniques, passen per alt tres coses: (1) Donen per assumit que els interessos de la societat catalana consisteixen en estirar de la resta d'Espanya. L'actitud d'una societat productiva eficient no és pas estirar de ningú. El cas és avançar i si algú se'n beneficia millor. Però aquest és un efecte col·lateral. (2) Aquestes veus, també donen per descomptat que la resta d'Espanya posa per davant els interessos materials al sentiment anticatalanista. I aquest fet no està clar. (i 3) El més greu error: els que manifesten això, encara no s'han assabentat que Catalunya ja no és la locomotora d'Espanya. Encara no han parat atenció que la Transició ha servit per anar muntant una locomotora nova a Madrid. Una locomotora construïda amb peces nostres, transportades a Madrid amb el Pont Aeri pels polítics que cada setmana se n'anaven cap allí. I amb la col·laboració addicional d'ingenus, o interessats, enginyers catalans.

I ara què?

S'acostuma a dir que l'empresariat català s'ha internacionalitzat. Caldria no confondre els termes. No serà que, simplement, el mercat intern (Espanya), s'ha eixamplat (Unió Europea)? Si ho prenem així, arribarem a la conclusió que l'empresariat català continua venent de forma majoritària a un mercat intern. I només sota aquesta perspectiva pot aparèixer la paradoxa a la que ningú pot donar resposta i que colla Catalunya fins asfixiar-la. Catalunya paga, de fa gairebé 150 anys, un peatge a Espanya per tal que el mercat espanyol sigui tancat. Però ara resulta que un tirolès pot vendre productes a

Andalusia en igualtat de condicions a com ho fa un català. El tirolès, però, ni paga peatge, ni està mal vist per Espanya. Posades així les coses, quina és la nova relació que s'ha d'establir, doncs, entre Catalunya i Espanya?

Si agafem les darreres taules input/output publicades per l'IDESCAT el 2001, ens trobem amb un fet una mica sorprenent: Catalunya segueix "fent calaix" principalment amb Espanya.

<i>Milions d'euros per any</i>	<i>Vendes de Catalunya</i>	<i>Compres de Catalunya</i>	<i>Saldo net</i>
<i>A Espanya</i>	50.000	35.200	14.800
<i>A la resta del món</i>	40.100	48.400	-8.300
<i>Total</i>	90.100	83.600	6.500

Tot sembla indicar que d'ençà el 2001 les coses han anat canviant, i que la percepció de ser deutor d'Espanya ha anat disminuint en proporció al nivell d'internacionalització de les empreses. Seria bo disposar de dades més fresques. En qualsevol cas, l'aparició de nous empresaris, més joves, que utilitzen noves formes de relació i acostumats a una legislació europea (que cada cop té més incidència sobre l'economia catalana), fa innecessaris els *lobbies* catalans a Madrid. La desconfiança també ha reduït la dependència d'uns representants polítics que no s'han mostrat gaire competents a l'hora de defensar els interessos empresarials catalans. Tenint en compte que els *lobbies* instal·lats a Brussel·les són més sectorials que no pas nacionals, es farà cada cop més necessària l'afiliació d'empresaris catalans a organitzacions sectorials europees -ni que sigui per evitar els abusos dels més grans i poderosos-. I haurà de ser així, perquè les organitzacions empresarials catalanes s'han demostrat anquilosades, viciades, escassament modernes. Les seves elits no s'han renovat.

En cap cas sembla viable seguir mantenint les formes decimonòniques que els representants empresarials catalans utilitzen avui dia: negociacions centrades en aconseguir privilegis (sovint individuals) de Madrid. Per dues raons fonamentals: els privilegis ja no els reparteix Espanya i l'empresariat català desconfia dels seus representants. Aquesta realitat ha de portar a una nova manera d'establir relacions comercials entre Catalunya i Espanya. El fet sembla inevitable. Només és qüestió de temps.

=====

26 de març de 2009

TERCER CONGRÉS
CATALANISTA
2008-2009

ÀMBIT DE POLÍTICA

BALANÇ DE 30 ANYS D'AUTONOMIA

1.8. Estat espanyol i llengua catalana

Autors: Plataforma per la Llengua

1. Introducció
2. El procés de transició democràtica i la conservació del règim de privilegis o exclusivitat lingüística a una sola comunitat
3. Polítiques lingüístiques singulars vers el català

1. Introducció

Tot i el pes poblacional significatiu de la comunitat lingüística catalana, la vitalitat de la llengua i el percentatge important que representa respecte el total de l'Estat espanyol, tant en habitants com en territori, el tractament i consideració del català és excepcional dins el context de la Unió Europea, dels països desenvolupats de tradició democràtica i fins i tot dins de bona part de les democràcies més recents o de països amb desenvolupaments econòmics clarament més deficients. La transició democràtica va perpetuar els privilegis de la comunitat lingüística castellana respecte la catalana. Això ha constituït, ateses les circumstàncies, un cas de monolingüisme institucional de l'estat i multilingüisme parcial en segons quins territoris, amb un tracte, doncs, de favor d'una llengua respecte a les altres; en aquest cas del castellà. Com a tret també particular, les competències lingüístiques en la protecció, defensa i garantia d'ús de les llengües espanyoles diferents de la castellana queden relegades pràcticament en exclusiva a la gestió autonòmica i l'Estat s'inhibeix de la seva responsabilitat, afavorint i realçant les polítiques de protecció unitària de la llengua castellana i propiciant, a la vegada, accions de control damunt l'ús de les altres llengües, tot interferint en les polítiques autonòmiques per tal d'afeblir les iniciatives en favor del català o les altres llengües cooficials.

2. El procés de transició democràtica i la conservació del règim de privilegis o exclusivitat lingüística a una sola comunitat

En aquest sentit, l'Estat espanyol, i la consideració de les llengües en la Constitució, s'elabora com una excepció ben clara en els contextos comparables, ben allunyada d'altres democràcies plurilingües amb comunitats lingüístiques històriques molt significatives (procés doncs ben diferent que el seguit per Canadà, Bèlgica, Suïssa i Sud-àfrica en la modernització dels estats). La transició política va conservar bases de polítiques lingüístiques del règim anterior. L'Estat no assumeix el plurilingüisme i preveu la preponderància i els privilegis d'una comunitat lingüística respecte a les altres comunitats lingüístiques pròpies amb un nombre tan significatiu de parlants. Això vol dir que dins de l'Estat un catalanoparlant, un ciutadà, no té els mateixos drets lingüístics que un castellanoparlant, un altre ciutadà, perquè la mateixa Constitució ja preveu un estatus superior de la llengua castellana respecte a la catalana. Per bé que l'argumentari d'aquesta situació desigual pot fonamentar-se en un discurs de caire pràctic, no té una base escrita en els textos legals, ni en la mateixa Constitució, que justifiqui el tracte de favor excepcional. Se sobreentenen raons tècniques i de consens com a factor consubstancial de l'Estat, tot i que no hi ha cap altre model dels països comparables que hagin assimilat un cas semblant. El marc jurídic, en ocasions, presenta certes disfuncions i incoherències que, a la pràctica, es tradueixen en una obstaculització del procés de normalització lingüística. Certes disposicions estatals, o bé ignoren el dret d'ús de la llengua oficial pròpia en aquells territoris on aquesta llengua té estatut de cooficialitat, o bé contenen certes previsions que el limiten.

3. Polítiques lingüístiques de l'Estat espanyol vers el català

En aquest apartat anirem anomenant per punts les consideracions i pràctiques més destacables o comunes que fa l'Estat en el tracte, tan legal com en polítiques efectives, vers la llengua catalana. En destaquem la seva singularitat en el context de casos comparables (vitalitat de la llengua, nombre de parlants, mercat lingüístic i pes poblacional que representa dins l'estat).

Punts singulars en el tractament del català per part de l'Estat espanyol:

a) La Constitució espanyola constitueix pel que fa al reconeixement lingüístic una anomalia dins la Unió Europea i en el context de països desenvolupats de tradició democràtica. En aquest moments no hi ha cap país dins la Unió Europea, ni tampoc en el context dels països desenvolupats de tradició democràtica, que tingui una llengua com el català sense que aquesta sigui plenament oficial de l'estat.

Un bon model són les societats amb diverses llengües pròpies amb milions de parlants, com són els casos de Canadà, Bèlgica, Finlàndia o Suïssa, on totes les llengües amb tants parlants com el català o que representen un percentatge similar de parlants respecte el total de l'estat són llengües oficials d'aquest estat; l'administració general del qual, a més, és plurilingüe en relació a aquestes llengües. La base del plurilingüisme desigual i del tracte de favor i obligatori del castellà, està establert en l'article 3 de la Constitució espanyola. El text constitucional conté diverses referències expresses a la qüestió lingüística. Amb tot no conté ni una sola menció expressa al català, el basc, el gallec, l'aragonès, l'asturià o l'aranès. Aquests idiomes no són esmentats a la Constitució, que es limita a designar-les genèricament com "les altres llengües".

b) L'Estat garanteix l'ús, presència i vitalitat del castellà arreu del territori, però delega aquestes responsabilitats a les comunitats autònomes pel que fa al català.

L'article 3 de la Constitució ja determina que: *1. El castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat. Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret d'usar-la. 2. Les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives comunitats autònomes d'acord amb els seus estatuts.* Per tant, mentre l'oficialitat del castellà no ve determinada per les comunitats autònomes, la de les altres llengües sí. A la pràctica l'activitat legislativa del govern de l'Estat i les seves polítiques pràcticament mai no tenen en compte en el mateix nivell el castellà i les altres llengües oficials. Són només les comunitats autònomes qui les determinen i en fan pràctica política.

c) L'Estat legisla i actua favor del castellà i de l'ús únic obligatori en les activitats de l'administració, dels ciutadans i empresarials

L'Estat, a través de centenars de disposicions imposa de manera única el castellà; tant en l'administració i organismes públics (de manera que esdevé sovint un requisit, com

el cas de la justícia o qualsevol responsabilitat funcional per exercir-ne la pràctica), com davant dels ciutadans i l'empresa privada.

No legisla en el mateix sentit per al català, ni tan sols en el territori que n'és llengua pròpia i en canvi sí que ho fa pel castellà fins i tot en el territori que no és llengua pròpia. Aquestes polítiques també afecten als ciutadans (bona part de la relació amb l'estat per exemple només és vàlida si es fa en castellà) i a les empreses. Un bon exponent de les polítiques damunt el món privat en serien les més de 150 lleis que obliguen l'etiquetatge i instruccions de productes com a mínim en castellà, àdhuc fora del domini lingüístic que li és propi.

d) L'Estat legisla i actua a favor del castellà i de l'ús únic obligatori en les activitats de l'administració, dels ciutadans i empresarials, i a més afegeix costos o dificultats en el cas que es vulgui emprar el català.

Aquest fet, no només és comú a la pràctica en la relació amb els ciutadans i l'empresa, sinó també ve reafirmada per la legislació. Per exemple *L'Agencia española de medicamentos y productos sanitarios* només avala, i d'acord amb la llei, la distribució de productes etiquetats en castellà. Si s'afegeixen més llengües, cal una traducció jurada que no avala directament l'agència i per tant n'augmenta les dificultats i costos.

e) L'Estat sovint legisla pel que fa l'ús exclusiu del castellà i en prohibeix l'ús d'altres llengües, i per tant del català.

No és només la imposició del castellà en l'ús legal, sinó que sovint, especialment en els usos de la mateixa administració, prohibeix l'ús d'una altra llengua, i, per tant, del català. Seria un bon exponent l'exclusivitat de l'ús del castellà en el Congrés dels Diputats i la prohibició d'emprar altres llengües. Això també es reproduïx en diversos casos de funcionament intern de l'estat (des de les relacions internes de l'administració a les forces armades) o de relació del ciutadà amb l'Estat o en tots els noms oficials, símbols, representacions... (casos que esmentarem també més endavant).

f) L'Estat, quan empra el castellà i el català, situa pràcticament sempre la llengua castellana en primer lloc o de manera preeminent.

Aquesta situació es dona a més de manera quasi exclusiva en les comunitats autònomes amb llengua pròpia plenament reconeguda diferent del castellà. Així, la senyalització (carreteres, organismes, aeroports...), impresos, documents varis (carnet de conduir,

DNI...) pràcticament sempre el català ocupa un lloc secundari quan l'acció prové del Govern de l'Estat.

g) L'Estat afavoreix el castellà respecte el català, fins i tot per sobre del pes poblacional i de representativitat que li correspon, en les polítiques on hi intervé la promoció i divulgació de la llengua, inclosa la promoció internacional.

La imatge exterior de l'Estat es fa mitjançant la identificació pràcticament única amb el castellà i per tant en representació només d'una part de la societat espanyola. Fins i tot en l'oferta de cursos i promoció de la llengua, el castellà ocupa un lloc preminent i molt per sobre del lloc que li correspon tenint en compte l'ús habitual de cada llengua pròpia de l'Estat.

h) L'Estat no afavoreix el coneixement del català per part de la resta de ciutadans espanyols, especialment en els territoris on el castellà és llengua pròpia, i sí que ho fa pel castellà de manera activa en els territoris on el català és llengua pròpia.

L'Estat garanteix per llei l'ensenyament del castellà en els territoris on el català és l'única llengua pròpia, però no aplica la mateixa política a la inversa. Fins i tot els organismes oficials d'ensenyament de llengües mantenen un tracte desigual pel que fa a l'aprenentatge del català i el castellà. És molt més fàcil aprendre castellà a les universitats, instituts d'idiomes oficials i escoles del domini lingüístic català, que no pas català on l'única llengua oficial és el castellà. Els pares castellanoparlants que viuen al domini lingüístic català tenen garantit el dret que els infants puguin aprendre la llengua castellana, però en canvi els pares catalanoparlants no tenen garantit aquest dret en les escoles públiques de la resta de l'Estat. Fins i tot no tenen garantit aquest dret en les zones catalanoparlants si no està reconeguda l'oficialitat del català.

i) L'Estat instaura un bilingüisme asimètric.

No és possible de disposar del DNI en català si el document s'expedeix a Madrid, i si en canvi en castellà si s'expedeix a Barcelona. Fins i tot en territoris on el català és llengua pròpia (per exemple la zona catalanoparlant d'Aragó) tampoc és possible de disposar d'aquest document en català. No afavoreix un bilingüisme o plurilingüisme equitatiu entre comunitats. Obliga l'ús del castellà en les comunitats autònomes que volen establir una altra llengua com a oficial però no obliga a la oficialització d'una altra llengua quan les comunitats autònomes només determinen el castellà. Més enllà de la

imposició del castellà per a tot l'Estat, no hi ha una obligació de polítiques bilingües o multilingües arreu de les comunitats autònomes. Es dona doncs un bilingüisme asimètric a l'Estat.

j) Les regions no tenen competències ni poden interferir en la llengua oficial de l'autonomia si és el castellà, però l'Estat sí que hi pot interferir respecte a les altres llengües.

A diferència de situacions comparables (Suïssa, Sud-àfrica, Bèlgica...) on les regions determinen les llengües oficials del territori que els correspon, en el cas de l'Estat espanyol, les regions no poden interferir en el reconeixement regional del castellà. L'Estat sí que determina l'oficialitat de la llengua de la regió pel que fa al castellà.

k) L'Estat assumeix en la pràctica política criteris ideològics per sobre els científics pel que fa a la unitat de la llengua catalana.

Tot i la unanimitat científica i fins i tot la pràctica jurídica, l'acció del govern de l'Estat interfereix pel que fa a la unitat de la llengua catalana, cosa que no fa per a la unitat de la llengua castellana. Més enllà del discurs, aquestes polítiques es donen en ocasions que poden interferir clarament al reconeixement del català, com és en la Unió Europea o en la diferenciació en webs i documentació oficial de l'Estat.

l) L'Estat no només delega el reconeixement del català a les autonomies, sinó que sovint es nega a acatar la legislació quan es veu afectada en les actuacions al territori que se'n desprenen o hi posa condicionants legals.

L'Estat molt sovint no aplica les disposicions legals que li afecten segons les legislacions autonòmiques. Per posar un exemple no aplica plenament en la retolació de carreteres de l'Estat la toponímia en català, tot i estar-ne obligat segons el Decret 78/1991, de 8 d'abril (DOGC 1434, del 24), sobre l'ús de la toponímia en els rètols de les carreteres aprovat pel Parlament de Catalunya. En alguns casos fins i tot la llei fixa l'acompliment d'altres lleis autonòmiques segons condicions. El Reial decret 334/1982, de 12 de febrer (BOE 50, de 27 de febrer), sobre senyalització de carreteres, aeroports, estacions ferroviàries, d'autobusos i marítimes i serveis públics d'interès general en l'àmbit de les comunitats autònomes amb una altra llengua oficial distinta del castellà condiciona l'acompliment de les lleis autonòmiques per part de l'Estat a la promulgació

de lleis obligatòries del castellà per part de les autonomies tot i ja ser el castellà obligatori per llei estatal.

m) L'Estat ignora el reconeixement del trilingüisme oficial a la Catalunya sota administració de la Generalitat.

L'Estat tracta, en el cas de Catalunya, no només de forma preeminent el castellà, sinó que ignora del tot el reconeixement del trilingüisme oficial català-occità-castellà, dels quals només el català i occità són llengües pròpies i oficials.

n) L'Estat pràcticament no ha empès mesures correctores, ni políticament ni legal, per pal·liar la persecució que ha patit la llengua catalana.

Així per exemple no ha intervingut en les inèrcies i estructures del mercat que menyspreen el català fruit de les prohibicions anteriors. L'Estat no ha fet polítiques actives per pal·liar els anys de persecució de la llengua catalana durant la dictadura, ni mesures pal·liatives davant la imposició durant dècades de legislació prohibitiva pel que fa al català. Per posar un exemple: El mercat del cinema es va constituir a base de prohibicions en l'ús del català. Un cop consolidat el mercat segons les legislacions adverses no ha fet polítiques legals de rectificació de les polítiques dictatorials per canviar les inèrcies del mercat. Evidentment, en d'altres casos manté les polítiques úniques obligatòries pròpies del règim anterior (com és el cas de l'etiquetatge).

o) L'Estat ignora la presència del català en la documentació personal i papers oficials de l'Estat o bé el relega en un lloc secundari i sempre restringit a l'àmbit territorial de les comunitats autònomes que l'han reconegut com a oficial.

El català és absent en documentació com el passaport (on sí que hi són presents les llengües oficials de la Unió Europea). Quan el català hi és present (DNI o permís de conduir), sempre va acompanyat del castellà, ocupa sempre un lloc secundari i no és possible obtenir els documents fora de les comunitats autònomes on el català és reconegut com a oficial. Per contra el castellà és present sempre en primer lloc i arreu del territori, onse vulga que s'expedeixi el document.

p) L'Estat aplica criteris estrictes de territorialitat com a llengua pròpia per a l'ús del català, i sempre sotmesos al reconeixement institucional, mentre que per al castellà els criteris es basen en drets individuals que s'apliquen arreu del territori estatal independentment del reconeixement institucional local o regional o de l'àmbit territorial com a llengua pròpia.

Els drets lingüístics pel que fa a l'ús del castellà s'entenen independentment dels criteris territorials on en sigui pròpia i on es reconegui la llengua. Tanmateix per el català el reconeixement està lligat al territori.

q) L'Estat ignora la presència del català en els noms oficials i institucions de l'Estat, mentre n'assegura l'exclusivitat per al castellà. Això pot afectar fins i tot a ens ubicats territorialment només en el domini lingüístic català.

Els noms oficials i d'ús dels ministeris, organismes oficials, entitats de correus, de transports... són únicament en castellà.

S'arriba a l'extrem d'afectar ens totalment situats en territori on el català és l'única llengua pròpia. Per exemple la denominació oficial de l'aeroport de Barcelona és únicament Aeropuerto de Barcelona.

r) L'Estat ignora la presència del català en l'àmbit simbòlic i de representació exterior de l'Estat que recau de manera exclusiva en el castellà.

Els discursos oficials adreçats a tot el territori; del rei, del president, dels portaveus del govern... s'efectuen exclusivament en castellà. El nom oficial de l'Estat, la moneda, els segells i tot l'àmbit simbòlic és exclusivament en castellà.

s) L'Estat no reconeix la comunitat lingüística catalana en els termes que li pertoca pel que fa als compromisos de la Unió Europea i internacionals, cosa que l'inhibeix d'assumir-los. Tot i rebre el català un tractament com a comunitat lingüística o minoria que no li correspon, la forma esbiaixada assumida per l'Estat tampoc s'acompleix.

L'Estat espanyol signa, per exemple, la Carta Europea de les llengües regionals o minoritàries per aplicar-la a la llengua catalana. Això constitueix un cas singular perquè la carta no està pensada per una llengua tan parlada (no hi ha cap cas a la Unió Europea amb una consideració semblant), i esdevé una mala aplicació i tractament de la llengua

totalment excepcional, amb un reconeixement que no li pertoca. Tanmateix ni així mateix aplica el reconeixement mínim per una consideració pensada per a llengües d'uns milers de parlants. L'Estat espanyol, que parteix d'un fals reconeixement de la realitat lingüística, s'inhibeix d'acomplir els diversos convenis internacionals que tracten d'aquest tema.

t) L'Estat deslegitima les polítiques de promoció en un marc advers de no normalitat. Les polítiques de promoció de la llengua catalana en l'àmbit autonòmic es veuen frenades per un marc legal bàsic discriminatori per la normativa de l'Estat.

L'acció autonòmica sobre la que recau la responsabilitat de promoció i normalització de l'ús de la llengua es veu frenada per un marc legal no neutral ni afavoridor. Per endegar polítiques de rectificació de la persecució a la que ha estat sotmesa la llengua cal primer un marc no discriminatori o si més no equitatiu de reconeixement legal. Però això no succeeix ara com ara (començant pel marc constitucional) i per tant l'Estat deslegitima les polítiques autonòmiques fent la normalització pràcticament impossible.

En definitiva les mancances en les polítiques lingüístiques de l'Estat vers el català no és deuen només en què no hagi endegat accions concretes per rectificar la pressió que ha patit la nostra llengua en els darrers temps i en defensa dels més febles, sinó que ni tan sols encara ha anivellat els drets del català i dels ciutadans que el parlen amb els del castellà i els ciutadans que el parlen.

=====

30 de març de 2009